

5

Касым Тенистанов "Касым арларинин
джийнаги".

Сборник стихотворений.

На киргизском языке.

Отпечатано в Москве в 1925 году.

Типографская печать.

Конец утрачен.

Из наследия Казы Молдо Бегмата
из с. Уч-Дебе, Баткенского района,
получено от внука Сыдыка Исманова
в августе 1976 года.

مبۇتۇن دۇنيو اەمگە كچىلەرى، مېرىكىگىلە!

قاسم تېنىستان اۇۇلۇ.

قاسم ايرلار يىنىن جىيىناغى

س.س.س.ر. قالقشار يىنىن بور بور باسما ماھكاماسى.
ماسكو — 1925 جىل.

Книга набрана и отпечатана
1-й типографии Централь-
ного Издательства Народов
С. С. С. Р. Москва, Николь-
ская, 10
в количестве 10,000 экзempl.
Главлит № 31677

«سوز باشى»

«قاسم ايردارينن جييناغى» - قرغز تيلندە اەڭ بىرىنچى چىغىب اوتۇرغان كىتەب. آدابىياتىز، مادانىياتىز قرغز اەلىنە قاسم سىياقتۇۇ جاش آقۇنداردن منداى كىتاب سىيلاغانى اوڭوى اولجو امەس.

بۇل كىتەبدەگى ايردار 21 - 24 جلد آراسىنداغى جازلانغاندار. آدەبكى جلدardaغى جازغاندارى اەل ايچىنە توڭكورۇش جاكى باشتالغان كەزدەگى آگىتاتسىيالار آل كەزدە قالقدى اوڭوتتوو جولۇ اۇشۇنداى اەلە. آندان كىيىنكى جازلانغاندارى جاش آقۇندۇن آقىل-اويۇ اوزگورگون ساين، «تۇردۇۇ تىلەككە اۇرناغىدىغىن كورسوتوت». «آدام آيلاناسىنن قۇلۇ» دەگەن آقىيات. قاسمدن ايردارى «تۇردۇۇ واقتدا جازلانغان» اۇچۇن، «تۇردۇۇچو ماغناسى بار».

قاسم ايردارينن باشجاقتارى قازاق تىلندە چازلانغان. بۇغان اوقۇۇچۇلارىيز تاڭر قابدا قالار. «بىراق «بىزىيلە تۇرۇبدا اوشوندوى جىيەردك. مۇنۇن «تۇردۇۇ جاققان سەبەبتەرى بار: قاسمدن قازاچا جانلانغان»

16 تاڭ.

جارقىراب كۈن چىغىسدان آغاردى تاڭ.
اوياندى اۇيغىسىنان آر ءتۈرلى جان.
بۇرۇنغى قاراتۇندەن قۇتلغانغا
ءسۇيىب جان - جانيۋار سالادى ءآن.

آغاردى كۈن چىغىسدان اەرك تاڭى.
اۋمتۇلار بەينە تقۇردۇك كەلدى چاغى.
آغارب آتقان تاڭغا سالەم بەرب،
چۇۋلايدى تايىغاتدۇك ءتۈرلى جانى.

آتقان تاڭ دۇنيەنى نۇرمەن كومدى.
قۇوراغان آر ءتۈرلى گۈل بارى دا ءاوندى.
سۇۋقدى تاۋ باسىنان زرقىراتقان،
قالاسدان بارى كەتدى، قارمەن موڭگى.

سالەم بەر آتقان تاڭغا تۇر اەر آلاچ!
نۇرىنا آتقان تاڭنىڭ كر، آراس!!
آغارب آتقان تاڭدى قۇتتقاۋغا،
سايرايدى مڭ قۇبلىتب ەبر. ساندۇۋغاچ...

20 - جىل.

بۇكۇنگى كۇن. 16

ساۋلدىس جارقىراغان كۇننىڭ بۇكۇن.
ءاۋمىتى چورت كەسلگەن تۇننىڭ بۇكۇن.
قان تولغان دىيىس چىقباي، آۋا كرمەي،
كەزى اوسى، آيغايلايتىن ءاۋننىڭ بۇكۇن.

تيلەگەن ماقسات قولغا تىيگەن بۇكۇن.
آر ادام ءاوز اەنچىسەن كىيگەن بۇكۇن.
قۇۋانب قانغا باتقان بەينەتقۇرغا.
تايبيغات باسن جەرگە ايىگەن بۇكۇن.

«اوسۇمدۇك، جان-جانىۋار كۈلگەن بۇگۈن.
ازىلب قازا جۇرەك اولگەن بۇگۈن.
نەچە جل قان ايچىندە قايناغاندار
ادسەن-ساۋ ئىيرن ئىيرى كورگەن بۇگۈن.»

قالباننان بەينە تقورلار چىققان بۇگۈن.
بالغامەن دۇسپان تۇون چققان بۇگۈن.
بارى دە قول اۇستاسب اۋران سالب،
تۇيىنە قىزل تۇۋدۇك ايققان بۇگۈن.

اويانسا آر-ئىبر آدم آيران بۇگۈن.
«تۇسدى» دەب «بىزگە ساۋلە قايدان بۇگۈن»
قىزل تۇۋ سالەم بەرب جارقىرايدى:
«بەينە تقور، مايرام بۇگۈن، مايرام بۇگۈن...»

جولداسدار، تۇۋ كوتەرب تۇر، آلغا باسا
تەك جاتباي بەكەر اۋيدە، جۇرت بەن جاناس.
ماقال بار قارىيالار آيتب كەتكەن:
«چەت بولغان كو بچىلىكتەن آسلا اوئباسا»

20-جل.

آلاچقا. ۱۷

بەر ۋاقت كوچدك آلاچ اەتب سايران.
ساپىرب سارى قىمز، سۇيرە تەبە آيران؛
كەك جايلو ءاۋىدى تىگب جاتقان چاقدا
بارمە — اەدى اەر آلاچم سەندە آرمان!؟

مالك كوب، اەچ قاينك جوق ءتورت تۇلك ساي،
چالغىدى مایسادا جاتۇۇچى اەك جاي.
«سەنى آلاچ، سەنیمە!» دەب تۇرتكەن جاوجوق،
جۇرۇۇچى اەك اوى اويلامى آسردە، وای.

باتىرك جاوفا قارسى نايزا اۇستاغان.
كوسەمك جۇرتن جىيب جول باستاغان.
چەچەنك سوز سويلەيتن بۇلبۇلغا اوقساب،
آرتينا اولگەننەن سوك ايز تاستاغان.

اول كەزدە اەر جۇرەككە جارلغان تاس.
آلدينا بيلەرگنك جۇرت ايگەن باس.
بارى دە سالتانانك تۇگەل چاقدا،
آرمانك سول كۇندەردە بارمە — اەدى آلاچ!؟

بىر ۋاقت قاراتۇمان آلدى چۇلغاب،
اوتكەنگە جەتە آلمادى قولدى بۇلغاب.
كوزدەن جاس، جوننان تاياق آرلغان جوق،
ساغندىق زاماننى اوتكەن جىرلاب.

اورنادى زامان كەل مەندى باسقا.
دەيدى اول: «اوتكەن كۇنك اويدان تاستا،
سەن جامان، مەن جاقسىمىن دەگەن سوز جوق؛
بىب-بىردەي مەينى داۋرەن قارى، جاستا.»

راس آق جاقسى زامان نىيەتى كەك؛
كارى، جاس، آيەل اەر كەك بارىنە تەك.
بىردەي دەب اوقۇ اوقىماي بەكەر جاتبا،
باسقاغا اوقىماساڭ بولارسڭ جەم.

آلاچم قانداي اەدى بۇرۇنغى چاق؟
اول قانداي قارا تۇمان اورتاغى تاب؟
بۇل زامان - اوقۇۇ - بىيلىم زاماناسى،
ايسكە كر، بەلىگدى بۇۇ بەكەم اۇستاب!

جاسدارغا،

اويان جاسدار، اويلان جاسدار؛
 قاراب جاتبا، كوزىڭدى آچ!
 سال آياقدى، ەيىرى آدمدا،
 اۇمتل اەندى، آلتا باس،
 آرتدا قالغان سورلى جورىقا
 جول كورسەتب، ەيىلم چاچ!
 آچق ەجۇز بەن، شات كوئىل مەن
 قۇۋانچقا جانسن تاس!

اويلا جاسدار، اويىنا جاسدار!
 آتقان تاك مەن چىقىدى كۇن،
 جۇرە كدەگى دەرتدى جوغالت،
 قارا بۇلت، كەتدى تۇن!
 آلاچ اەلى آلتا جور دەب
 قالىق-قالايق قلسن ەدۇك،
 تۇلپار ەمىنب، تۇۋدى اۇستاب،
 سال آيغايىدى، چىقسن ەۋن!

قارا جاسدار قارمان جاسدار!
..... آتدى اهل بولسن.
اەرك اوزىگە قولغا تىيب،
كەك سارى آرقا جەر بولسن.
آق جول تۇسب، زاكۇن چۇرۇب،
جامان، جاقسى تەك بولسن!
سنگان بىلەك، قايتقان چۇرەك،
سونىگەن كوئل كەك بولسن!!

اوپان جاسدار، اوپلان جاسدار!!
آل قولىكا تۇۇكدى.
كەك اورسدى چۇواب آينال،
ساقتا اهل مەن چۇرتكىدى.
تۇلپار مەنب تۇۇدى اۇستاغان
اوتكەن جوقبا اەرلەرئ?
سەن كەمسكە اۇندە مەيسن?
مەنى كەلدى جەرلەرئ!

اەلى - چۇرتك سەنب اوتر،
اەر آزامات سەندەرگە.

سەندەر چىغىب بولساڭ قورغان،
ئايىنى جەتەر كوكتەرگە.
آرغىماغىڭ قاتىرب آل
چق اەزلمە، آيپاتتان!
قىلىچ، مىلتق آسىنب آل،
جاۋڭ قاچىسن، قايراتتان!!

جاۋن جەڭب قايتقاي اەد، دەب
قاريا بەرەر باتاسن.
سەندەرگە سەنب اەل - جۇرتك،
تىچتىق كۇي مەن جاساسن.
جۇرت قورغانى اەرم دەب،
جارك جۇرەر قۇۋانب.
كەلگەنكە اەلىكە
آلدىننان چىغار بۇرالب...

قز قارنداستار يېزا. 20

تۇر، اويان قارنداستار، جاتبا اۇيقتاب.
قۇتىلىپ تۇتقىندىن جولىڭدى تاب!
قۇلچا اۇستاب تۇتقىن قىلىپ، مالچا ساتقان،
قورلىغى مناو تۇرمىس آينادان آرا

قاقبان مەن تورغا ءايلىنىپ بولدىك تۇتقىن.
بارا آلماي تەك قۇرىيىكا قاينى جۇتدىك.
زار جىلاب كوزك جاسى بەتكىن جۇۇغان
كەچەگى كوب قورلىقى نەگە اۇمتدىك؟

ئۇل بولب اەكى اورتادا ءجۇردىك مالچا.
مايىسب سالىيرادىك سىنغان تالچا،
قايداغى قارت آيۇۇغا سەن جولىڭدىك،
سالقىنداب تاو باسندا پىسكەن آچا.

تولغان دەرت كوكيرەگىك، ايچدە قاپاك.
ءالى دە كوز آلدىكدا چەككەن جاپاك.
جۇك تارتقان مۇرنىن تەسب تۇيەدەي-آق
قاي چالغا جەتسبەدى آرداقتى آپاك؟

اوميرك جىلاب سقتاب اوتدى تەگن.
سارغايىتب آسرهت قاينغى قابتادى اواڭك.
اون بەسده توقسانداغى چالغا آتقارسا،
اوستار اەك كەرەگەنك جىلاب كوگن.

چىرلداپ جىلاغان مەن بولماس پايدا.
(بارمەدى اونان باسقا تابار آيلا؟)
سائراغان آلما آغاچدا سەن جاس بۇلبۇل
جونەلدك تۇتقن بولب آلدە قايدا.

مىنە اەندى جولك آچق كوتورگل باسا
كوز سالغل باسقالارغا ەيلىمدى جاسا
كىلىتن اەركندكدك اينزدهب تاۋب.
اەزلىگەن سورلى آپاڭا اەسىگن آچ!!

بۇلبۇلغا. ۲۵

سایراچی آقن بۇلبۇل قۇبلجیتب،
داوسکدی تۇرلە ندرچی مک قۇبلتب؛
اینالب گۇل جایناغان کەك اوردی
آن سالچی، ەبر تەكدایق ەدامن جۇتۇب.

اۋی تەكکەی کەك اوردسکە بارلق آلاچ.
گۇل جارغان اوزگەریلب آر-تۇرلی آغاچ.
قۇلیپرب کۇیگە ەتۇسب اوسمدکەر،
بۇل کەزدە کەك اوردسە باری آرالاس.

قاراساک مال جایناغان کەك اوردسە.
بايقاچی، قاتا بارما اوزگەرسدە؟
تیگیلب کەك جایلاوغا آق اوتاولار
ەبر ەتۇرلی آپ-آدمی کوز کورسکە.

قار کەتکەی جب-جیلی بوب آلاتاودان؛
کویله کچەن قنر، کەلنچەك مالن ساوغان.

اومتقان كەك * اوريسى قايتا كەلب،
آلاچك قۇتىلب تۇر دۇسپان - جاودان.

بىمىنى كور آلاچككەك * اوريسن،
قايتادان جاب - جاڭا بوب اوزگەريسن.
كەك * اورس قۇتتى بولب اهر آلاچقا،
ءنورت تۇلك تۇقم تاۇب * اونب - اوسسن . . .

20 - جىل.

آيغا. 21

جالغاندا جارقيراغان نۇرلى * جۇزك،
آشق بوب كورەسالاتۇسدى كوزم .
ءال تايىب قۇوات كەتب، * اولم جەتسە،
تيرلنەر، جان كىرگىنەر جالغىز * اوزك.
نۇرىڭا كوز قۇوانسا، جۇرەك قايقى؛
مۇڭايىب ساغان ميناو آيتار * سوزم؛
مەنى * سۇى، نۇرڭدى چاچ جۇرەك تنسن.
اھر كەلەت، قۇرچاب تۇرغان قايقى سنسن؛

جۇتقزچى تازا آوا نۇرمەن بىرگە،
مۇرنان ئايسى كەتسە قۇۋ تۇرمىسۇڭ!
جىلجىمە، كەتتە مەنەن آلتامە،
آنە تۇر بەلگىلەرى قىسىلسۇڭ...
جىلمايچى نۇرۇڭ چاچبە، قاچسەن بۇلت.
جوق قلغەن، توقسانغا بول نۇرمەن ئۇرۇب.
اەگەردە تاسالانىساڭ كوز آلدىمنان،
اينتىماق قىلا آلمانىن ئۇنمەن تۇرۇب،
«اۈچكەن اوت - قايتا جانباس» بولسا اوتىرك،
بىر قارا مەن سورلىغا بۇزۇڭ بۇرۇب.
كورەرسەن سوندا مەنمەن جاتانمىدى:
اەنتىگب دەم چىقباي، آلم قۇرۇب،
جارق آي!.. اۇۇ بەرسەڭ دە، سۇۇ بەرسەڭ دە،
جايم جوق سەنى مەنەن تۇرماس جۇۇق!..

20 - جىل.

بايچه چه ككه. 22

اوسەسن بايچه چه گم قاراب كوككه.
تۇسەدى قاينغى - آسرەت كورسە كوكبە.
اوز كەدى ۋېر بايچه چهك اۇستاي آلماي
ۋېر ۋورمز جار اتقانغا قىلب او كەبا

اوسەسن سەن بايچه چهك كەك اورندا،
آر كۇنى كورينەسن مەك فورمدا.
كۇننە مەك قۇيىلب، مەك بۇرىلب :
تۇرمايسن، اوز گەرەسن ۋېر اورندە.

اوسەسن كەك اورندا كوتەرب بوى.
باسقانى جەتەكتەب ۋور آسرەت بەن اوى!
بايچه چهك، آسرەت - قاينغى اويلامايسن،
اەتەسن اوين - كۇلكى، ساۇق بەن توى!

قاراچى اەي بايچه چهك، جور گەن آيدى.
سەن سول آي، سەن سۇلۇۇ گۇل تۇرغان جايغى.
جەتەب كۇز، ۋورزب جور گەن آي دا باتسا،
باسيكا سوندا تۇسەر آسان قاينغى! ...

..... غا. 22

جاقتىرتقان ايسق كولدى بىر كەو ھار تاس،
مك ساناب جورىغىڭدى آينالدى باس.
جۇرت ءاۋچىن آلس جەردە جۇرسەم داغى
كوكىرەك سەنى اويلايدى كوزمدە جاس!
آيتسەن سەرتك مەنەن قولك قانا؟
قابارسىز نەگە جاتك قىيلغان قاس!
مەن جاققا آق بەتكدى بۇرپ قويماي
آلسقا مەن كەتكەنگە بولك ما ماز؟
ءتۇسندىم مەن دە ساغان اوسى كۇندە،
دەگەنك: «ءاوزك اويلان!» بولدىما راس! ..
20 - جىل.

ايسق كولگە. 23

قايداسن كەك ايسق كول تۇۇغان جەرم،
كندىگم كەسب، كىرم جۇۇغان جەرم!
كورگەن جان ساۋلەتكدى ساغىنادى،
جايقالغان سەن قارا قول آلتىن كەنم؟!

بارمىسن ۋەتۇب، جىرغالاڭ اەكى اوزون سۇۇ؟
اۋستىگە قازدار ۋەتۇسب سالغان قىيقۇۇ.
جايلغان ساودا گەردىڭ قويلارنداي
كول بەتن بەرمەۋچى اەدىڭ اۋيرەك بەن قۇۋا

آينالاڭ آچق اەمەس، قالڭ توغاي.
اۋچادى توغايڭنان سايراب تورغاي؛
تۇرادى كوز آلدىدا بۇل كۈنگىدەي،
كەتەيسن كوكىرە كدەن مەنە سول جاي!

جالتىراب تاۋدان آققان سۇۇڭ قانداي!
بالاپان قونب، اۋچقان نۇۇڭ قانداي!
ساي — سايدان كەچكە تۇرم ۋەن چىرقاغان!
بۇراڭ بەل آرۇۋلارڭ سەنىڭ قانداي!!

آھ جەرم! جاڭلدىردىڭ مەنى اەسمەن.
تايانب تۇسكەندە كۈن بەسنەن
كەڭ دالاڭ كورينۇچى اەد بەيسكە اوقساب،
ماقبال جەل قوڭرغاق بەن سامال اەسكەن!...

شاكرت . 23

تۇن مەزگىل . . . اهل اوقتان تنچتىق تاۋب .
اى جارق . . . جاتر دۇنيە اۇيقىغا اۋب ،
جالغزاق شاكرت اوتر كىتاب اوقب
چىراق بەن ءتۇز جانباغان — اۇق — اۇق .

كىتابدك بارلق قاتى ءتۇسب كوزگە ،
اوى كرمەى كوكىرەكىگە اونان ءاوزگە .
جۇرەكدى جارب چققان « نازك سۇيۇ »
بايلانب « اولت » دەب جازغان جالغز سوزگە .

چە تىنەن ءبىر كىتابدك آچب كورب :
« اەكەن » دەب « آدابىيات » آلدى ءبولب .
تەكسەرب اەك تۇكىيىرن قاراب كورسە ،
تەرەكشەن باغت آلب كەتكەن ءاورب .

سول زاتدى ، جوق بوب تۇرغان ، بار قىلماقچى .
تابۇغا تەزدەن اينردەب قايقىرماقچى .
اويلويدى ءاۋى قىزىغن اودا ءبىراق —
جاستىق بەن تەك جارىسب بايگە آلماقچى .

اھ سېتىپ ھاۋى زاتتارى سرغا قانې،
سوز قلدې ھاۋى آراسى آبدەن نانې:
«جاسىماس جاس تالابى قۇرچ آسل غوى
مۇنك دا كۇن چققانداى چىغىۋى آنق...»
21- جىل.

24 آرواق.

اۋچب آرواق دۇنيەنى آينالې،
تىنچ تاۋب ھېر جەردە تۇرماي جايلانې؛
اوتقا جانې، سۇۇغا ھتۇسې، تاۋ آسې،
داۋس سالب كۇگرەنې، زارلانې.

توگرەكدى آينالادى كەزەدى.
اول ايندەيدى، ھېر نارسەنى سەزەدى.
سېينۇدك جىيىستېرې بارلىغن،
كۇيزەلەدى، تەربەلەدى، بەزەدى.

قاغىغىرادى جەتمدەردك جولىندا.
آزاب چەگې، بەينەت تارتې سوڭندا

ايزده نيۇى دامل آلماي آرواقدك —
سولار ءاۋچن، قالغان دۇسپان قولندا.

جاسدار كۇنى ادر كنده اهدى دۇسپاننك.
كوتەرب اهدى اهزب، باسب قسقانن.
اولار — آغاچ جاسدايندا جۇانغان؛
نه ايستەسە ايقتييارى اۇستانك . . .

بۇر كۇن آرواق آده تنچە ايزده ندى.
ءجۇرب، ءجۇرب ءبر مە كەنگە كەز كەلدى؛
كوڭلى بالقب، بويى جيبب، اوى كەتب،
بۇريلۇدك تبيستيسن اەسكەردى.

بارسا كوردى، جاس بالانى اولنرغان.
كىتاب، قاغاز قۇچاغينا تولترغان.
ءتۇرلى آغىغا آيداۋى مەن تۇرمسدىك،
اول — قوزيباي، مەزگل جەتب قۇتاغان!

تۇۋيلۇمەن بىرگە تۇۋغان جىگەر اوت،
جالن چاچقان، اۇۇيالاغان بولب ءورت.

كورگەن جانغا سربەرب تۇر جۇرە كدەن:
«جالندايمەن، جايىلام» دەپ اەتب سەرت.

تولقب كوڭل، قۇتلغان سوڭ جابردان،
جاسدار توگب آيانچتۇۇ تامردان:
— قاز تۇرېدى، باۇرلارن تابار» دەپ
تابدى تنىچ.. كەڭ جاي آلدى قابردان...
21-جل.

آلاتوو.

كەچكەن سوڭ، زارىغىب:
«اۇنۇتدۇ» دەپ تارېنب،
قورغول مەنەن كۇن ساناب
جۇرگوندۇر سوڭ قامېغىب.
تۇندو جاتېب اۇقتا باي،
كۇندۇزۇندو توقتوبوي؛
جولووچۇدان جول سۇراب
قۇرغاندرسك آلاتووا!

بالامدان قابار ۴ اوچدۇ - دەب،
سانايمن اهرتەك - كەچدى - دەب؛
قاغلباغان جاش بالام
قاندای جولغو ۴ تۇشدۇ - دەب،
زارداب ايىلاب ۴ اۇن سالب،
باشىكا تۇشبوۋى كۇن چالب؛
۴ دوكدون ۴ نۇشبوۋى اهرتە - كىچ
تۇرغاندرسك آلاتوو!

ايلار جلدار ۴ اوتدۇ - دەب،
قبارسز بولۇب كەتدى - دەب؛
قاتباغان بالتر بالامدى
كىمىسى مەرت اەتدى - دەب
بۇلۇتدان جوولۇق اورونۇب،
آق چاچك مۇزغا بويولۇب؛
كوز جاشك مەنەن ساي - سايدى
جوۇغاندرسك آلاتوو!

بالاما زالال بولور - دەب،
كىمىسز بواسو توگور - دەب؛

جولدو بولسو جاش بالام
جۇرۇۇگو بولسۇن اوڭوى-دەب
قارشى تۇرۇب اينرغارغا،
كۇچ كورسوتۇب مۇز قارغا
تۇشتۇك، تۇندۇك قاتتاشن .
بۇۇغاندرسك آلاتووا!

جەدر ساغنباس اهل بولبوس!
اهل ساغنباس اهر بولبوس!
جاتقا مويۇن سۇنغانداي
اهر جۇروگو كر بولبوس.
قاباغان كرپك كوزۇڭدۇ،
مۇڭقانب آيتقان ءسوزۇڭدۇ
كم اۇنۇتۇب كەتمە كىچى،
زارقباغن آلاتووا!

جاردامچى بولغۇن كەزدە آرباق
اهر جيگت كىمگە سايدرماق.
قانجىضادان باش چەچبەدى
كىمگە ءموروى آلدردماق.

اەر من دەب سەندەن مەن تۇۋسام،
اەر دەب مەنى سەن تۇۋساڭ؛
مەنى كىم مەرت اەتمەكچى،
قامقباغن آلاتوۋا!

جاڭكى تەستەەر بولغوندى،
اەل جايلووغو فونغوندى؛
قوزۇ جايىب اوندۇرگو،
ايشقنغا جىرغاب اوڭقوندى؛
چاقىرىش توى بەرب،
مارتسىنىش بوى كەرب
جۇۇرات قۇيغان جالپاق تاش
آلى اەسمە آلاتوۋا!

«اون آلتى» دوستۇم جەتكەندە،
جايلووغو كوچۇب اوتكوندى؛
كوچ اۇستۇنون سەلكىگە
كوز ايمداپ اوتو كەتكەندە،
چىدا باى سەلكى: «اويت چوا آى...»
دەگەن كەزدە قابچىغاي۔

ءاۋنۇن سوزغون چيدا باي
بارى اەسمدە آلاتوۋا!

كەين قانداي كۇن بولدۇ،
كەدەر كوچدۇ، كەم قوندۇ؛
نەگە دەسەك بوورۇڭدا
تۇرا آلامد مەن اوڭدۇۋ.
مۇرۇن سەندەن كورگوندۇن،
سەن اەسەبتەب بەرگەندەن
چەب چەرغاسى قوروبوى
بارى اەسمدە آلاتوۋا!

قارغشەن شامى جانغاندا،
جازقىز قاندار تامغاندا؛
تايانچ اينىدەب ترمالاب
جوو-جالاك جوونغو سالغاندا؛
دولۇلانب سولقۇلداپ،
آلاي-ءدۇلوى تولقۇنداپ
اۋزاتب سالغان ايسق كول
زارى اەسمدە آلاتوۋا!

قىر ق آتانغا شايى جۇتتوب،
 بارىنا بىردەى شاي جۇكتوب
 «سوولوتتۇ، الم كوچكوندو.
 سۇۇسار بورك باشدا سەكسەلب،
 آلدەدا جورغو تەكسەلب:
 اەلەكە كوئۇل اوسكوندو.
 اۇزونگۇ تەب كەرىلب،
 تۇشۇگو آندان اەرىنب؛
 «اويۇكدون سۇۇسۇن ايچكەندە.
 سۇنغاندا چىغىب قىمزدى
 «اۇنۇك اوقشوب سىبىزغى،
 قىلىخك اەسكە تۇشكوندو؛
 ساغىنمان جازام قات.
 آلارسك، بولسوك سالامات!...

مۇئايب نۇردان آجىراب
 توودان كۇن اوزۇب كەتكەندە؛
 بالقلداب، كوزگو چاچىراب

آق آي نۇرۇن سەبىكەندە،
سۇلۇغۇغا تولۇب چار تاراب،
بىر سەلىكىچەك تەبىكەندە:
كۈكۈگۈ زوودان چاقىرسا،
بۇلبۇلۇ تالدىن ئاۋن قوشۇب:
كىيىگى توودان باقىرسا،
اولىگون تەنگە جان قوشۇب...
جايىا اوردۇنا جال بەرگەن،
ماي اوردۇنا بال بەرگەن
سەن قايدادا، مەن قايدا؟
(آنداغى كورگون راحت -
اەكەن غوئىزدىن شاراپات!)

قلچايباستان قر آشب،
باق آلتاب قونخوندو؛
جۇروكدۇ قۇرچاب اۇۇ باسب،
كوكۇروك چەردۇۇ، بوخوندو؛
«بىرگە چىقسىن جان» دەگەن،
«بىرگە جاتسىن تەن» دەگەن
مەن قايدادا، سەن قايدا؟

(اول تالاب، باق كەتكەن غو،
مينا كوندور جەتكەن غو.)

تۇن كوزوتۇب، تاك توزۇب
سايرووچۇ بۇلبۇل تابى جوق،
تۇراسىنان ءاۋن قوشۇب،
ايدا چۇۇ كوكۇك چاغى جوق.
آرالاشب ءسان قوشۇب.
جايناچۇۇ تورغوى داغى جوق.
بيجلداب ءاۋنۇ جان كوشۇب
قايناچۇۇ كوب قۇش بارى جوق...
كەتكەن سوڭ باشدان باق اوزۇب،
سۇلۇۋنۇن سۇلۇۋنامى جوق.
سۇيگۈنۇك بەكەر ءجۇر بوسۇب،
اويلوغون اويدۇن دامى جوق...

بۇل تۇرمۇشدۇن كۇچۇبۇ؟
ءبيروونۇ اەكى بولگۈنۇ.
بۇل قلغانى - ءاۋشۇبۇ؟
جالغىزاق ءبىردى كورگۈنۇ.

— آل تالابدان كەتپەسەن
اون قاتار باق قونسودا.
بەرگەنن قابل اەتپەسەن
پەرىنن قىزى بولسودا.
تيلەككە قانتب جەتپەسەن
جاش گۇلدوى جانم سولسودا...

آرتىگدان ايندەب تابارمن،
قش آشۇسۇن آشامدا.
قورقبوسمۇن قىلىچ چابارمن،
زامبىرەك اوغۇن آتسادا.
ءاۋچبۇسمۇن، ءاورچۇب جانارمن،
آلەمدا سان قول جاتسادا.

سارف اەتتە ءامۇر «بولمۇشقا»
«مەيلى» دەپ سوزوم «قول باسسا»
بولگۇسۇ كەلب تۇش — تۇشقا
تەرس جاغىنا كوز قىسا،
ايلاجىم بارىسى تۇرمۇشقا
جەكەلەب بىزدەن ءاۋچ آلسا...

29 ايردا با سۇلۇۇ، قىينا با.

ايردا با سۇلۇۇ قىينا با،
آلدانبا سمن، سۇيوسمۇن.
سايرابا سۇلۇۇ، جاينا با،
اەكنچى اوتتو كۇيوسمۇن.

بەر كەزدە مەن دا جۇرگون مۇن،
جان مەنەن سۇيگون جار مەنەن.
آيرغاندا تا قدر كۇيگون مۇن،
كۇندوردۇ ساناب زار مەنەن.

«سۇيۇۇگو» تۇرمۇش كۇۋولۇك —
جۇروككو كىرگەن تىكەنەك.
سۇييوگون سوك تۇبولۇك،
سۇيۇب سۇييوى نە كەرەك!

بۇكۇن سەنى سۇيورمۇن،
قۇۋانارمن، كۇلورمۇن،
اەرتە ئىگى كۇنۇ كۇيورمۇن،
اۇۇ جۇتارمن، اولورمۇن.

قوى كۆيدۇربو، جاندربا،
سۇيو آلبايمىن قالم قاش!
ايشەنبەيمىن تاقدىرغا،
جۇروگو مۇز، بوورۇ تاش!

سۇيور اهلەم تىل آلسا،
تاقدىر مەنەن كەلىشپ،
اەكۈۈنۈن جاندى بىر آلسا،
تۇرغاندا اووزدون، اۋبۇشۇب.

بىراقدا مۇنۇ جاراتقان
بولتۇر باغان جالغانغا.
بولسو بولور بۇل آيتقان،
اىلە چۇيگو قۇيغاندا.

باتباغان سوڭ اۋبايغا،
جاتباغان سوڭ بىر جايغا.
قۇبولۇب اوتۇز — بىر آيدا،
كۇنۇمدۇڭ سۇيۇنە پايدا!؟

ايردا با سۇلۇۋ، قىينا با،
آلدان با سەن،^۶ سۇي بوسمۇن.
سايرا با سۇلۇۋ، جاينا با،
اەكنىچى اوتقو كۇي بوسمۇن

22 جىل

سۇيقا يغانغا. 31

«سۇلۇۋ، سۇلۇۋا» - اەل آيتار.
«آنق سۇلۇۋا» دەپ آيتار.
كورور، آبدان تەكشەربەس،
نەدەن بۇتكون^۶ جۇزۇڭدۇ.
«سۇلۇۋمۇن» دەپ قۇۋانب،
قۇرۇ سوزگۇ جۇۋانب؛
قول ايشتەگەن كۇزگۇدون
كوروسۇڭدا^۶ اوزۇڭدۇ.
آن اەتسەڭ پارقك كەتەر دەپ،
اەل^۶ تۇبۇڭو جەتەر دەپ؛
كوب سۇلۇۋنۇن^۶ بىر سۇلۇۋ -
آغان تەكشەش اەرتە دەپ:

. آلكدى آياب، كورۇب ادب،
 آر ءمۇچوڭدۇ ارەتتەب؛
 تال چاچك نەدەن تۇرغانن
 كورسوتويۇن ءسۇرۇتتوب.
 ءيىراقدا، سۇلۇۋ اەسدە تۇۇ؛
 «بولسۇن اەلدەن اەس كەتۇۇ»
 دەب اويلوبو آنچالاق،
 ءايش بولۇۋچۇ تەرس كەتۇۇ!
 آگەردە ءاوتو بويوسوم،
 نازكتەب قىسب اوروسوم:
 آقۇن — بولوت، بەلك — قل.
 اوروسوڭدا قۇلاساك.
 آندا سىرا ءايش اوڭبوس.
 جاقشيلقتۇۇ ءسوز قونبوس!
 «دۇرۇسدۇ — بۇرۇش قلدى» دەب
 قالىق اوسوڭۇ كەم بولبوس!!...

31 آير يىلۇۇ

جاز مەزگىلى... ءاوز كەزەگن تۇن باسقان.
آى اون بەشە، قات جازغانداى نۇر چاچقان.
ءبر تابش جوق... جالغزغانا جار تاشدان -
آققان بۇلاق اومۇردۇككو ءاۋن سالغان...

آى شوولاسى جەردى، كوكدۇ قابتاغان،
ءبر ءاوڭ بەرگن، كىيندرگن آقتاغان.
كورور كوزگو كۈنچۇلۇكدون اەلەستەب،
جالغز «قارا» تاييىغى ءاوڭون ساقتاغان...

كەك اۇقۇقتۇۇ، اەركن اويدون چقباغان،
ءمىكدى سۇيگون، بىردن زارن اۇقباغان،
كۇمۇش تۇسكو جار قوينۇندا بولونۇب
كوپولوكدا گۈل قۇچاقتاب اۇقتاغان...

سالقن جەل بار. آلدا سوقبوس تابشتاب.
تەرمە تەكەندەى: «دەم، آلىش قل، تىنچ تاب!»
تولقۇنۇ جوق كولدو سۇزگون كەمە دەدى،
مەمىرەگن جاڭى اورنوتقون تام - قشتاق...

اۋشۇ تۇندۇ جالغز بوزوى كۈزۈتكۈن.
بەلگىلۇۇ جول: «پالان كەز...» دەپ شەرت اەتكەن؛
تۇن - كۈندۇزدوى، نازك ايشكە جول بەربەس؛
دەم آلۇۇ كەم، سەلكى جاققا كوز تەكەن...

بۇ گۈنكۈ تۇن - آفرغى تۇن سۇيگۈندۇن،
سۇيۇۇ جولۇو آزاب چەگب كۇيگۈندۇن؛
جل اوينوغون، آى اوينوغون ايسقتق،
جاشتق سىرن جاش جۇروكو تۇيگۈندۇن.

اەزەسندە اەكى جۇروك آيرلماق،
تازا جۇروك دارتقا چالماق، قاينماق؛
سەلكى كەتمەك آيلىق جولغۇ، جات اەلگە،
سويگۈن دوسۇن اومۇرلۇككو قالدردماق....

بۇلاق اۇندۇ... بوزوى اويدو، چۇوالغان،
مەزگىل اۇندۇ، كۈتكۈن اۇمۇت ۇزارغان -
دەگەن كەزدە سەلكى چقدى قوروودون،
تۇس اوزگورتكۈن، آق كىيىمگە چۇلغانغان.

قاس قلغانداى آى شوولاسن آشردى.
قورققوندورغو قوش كورۇندۇ، جاشندى؛

اەبتەب سەلكى بوزو يۇنا جەتكەندە
«اۋن اۋغۇلدۇ...» اۋى اەشىگى آچلدى.

قولۇن بەردى «قوش بول جايم مينا» دەب.
قولۇن آلدى «قوش بول جانم...» كوروم دەب
«ايرىلدى، قول سەلەكشى اومۇرلۇك...»
«اوبۇشۇۋگو اورتودوتام بەربەدى اەرك...»

سەلكى كەتدى، اۋۇرۇ آمداب قايرىلب،
بوزوى قالدى اۋجماغىنان ايرىلب؛
آيدى ايجىنەن سر بەربەستەى جەك كورۇب،
ايسق جاشقا بەتن جۇۇدۇ قاغىرب...»

كۇلگون كۇلبوس، «اۋمۇرلۇككو قاغىرباى.
سۇيگون سۇيبوس، اومۇرلۇككو ايرباى.
كۇلۇۇ، «سۇيۇۇ» — كۇچ آيداغان جازقسز؛
تافدر چىركن بوورۇ آچىباس اۋشۇنداي!...»

تورداءتۇن. 33

جۈۈپ قايتارار
قابچىغاي
تازا بۇلاق
سالب قۇلاق،
تۇش - تۇش جاقدان -
توودان آقمان،
سېرن تىگششار
ئېر ۋاق.
كەڭ قولوت ساي،
زوو - قابچىغاي
آي نۇرۇندا،
جارتى اۇيقۇدا
كۈشۈلۈشمكۇ
جاتر جاي.
1922 جىل.

سوز سۇيلوب.
قز، جىكتدا
ئېر اۇمۇتدو
بولۇپ ئېيرى -
ئېيرن پەرى
دەپ بېلىشكەن
ئۇمۇتدو.
اوز بوورۇنا،
اوز قوينۇنا،
آي سۇغىلاق
تارتار قاراب،
اورور، بولور
نۇرۇنا.
اۋنۇن اۋلاي
امرچب تۇرئاي،
بوزوي سۇيسو، سەلىكى
كۇلسو،

كەڭ قولوت ساي،
زوو - قابچىغاي
آي نۇرۇندا،
جارتى اۇيقۇدا
كۈشۈلۈشمكۇ
جاتر جاي.
ما شىغت اۇرۇب،
بردە جۇرۇب،
جالقوولونۇب،
ئېر قومدونۇب،
اەلس - بۇلاس
شاڭ كورۇب.
سەلىكى دەگدەپ،
بەكبەكەيەب،
جارتن كورۇب
شىيش بەرب،
بىلەر - بىلەس

قش. 34

ايزغارمەنەن اۋشكۇرۇب،
جەتب كەلدى قارى قش.
جاندىقان قان بوكسورۇب،
قالتىلداي، كەتدى كۇچ.

بايچە چەكەي جايىناغان
«اولدۇ، سولدۇ؛ آيتدى «قوش!»

جازدای بزده ساپراغان،
اوتور کەتدی کەلگن قوش.

تەگنر کەپن اوروندۇ
توقوی دا آپباق، توودا آپباق.
سۇۇ بەتینە مۇز توگدۇ،
تەرەك کەتدی آق چاباق.

قاردان بۇتاق قاییشب،
قاچیرادی، اییلادی.
كۆچ بەرە آلبای ماییشب،
ءاولۇم ایرن ایردادی.

مایماق آیۇۇ، دارداقتاب
جازدی جازدای توپلوغون،
سوغونچوغۇن قۇچاقتاب،
آلدا قاچان سویلوغون.

جالغز آیلغا قارالاب،
جۇتاب کەلدى مال قولغۇ،
اۇۇرۇ، ءبورۇ ساغالاب،
کیرب کەلدى قورووغۇ.

قاچان كەتەت قارى قىش؟
قاچان كۆلدور جايناشات؟
اوتور كەتكەن آقۇن قۇش،
قاچان كەلب سايراشات؟

كۈلسۈز - بۇلبۇل كۇنۇ جوق.

بورون سوغۇب، قار بوروب
مەزگىلىز، تۇشۇب زالم قىش.
تايغاتدان قان قۇرغاب،
مۇشكۇلدو، قالب كەتب اەس؛
تيرىلكدەن جان سۇراب،
آيولۇ جەرگە سالب، تىش.
قاسابا قار جيىلىب،
اوشدۇۇ، سولدۇۇ چاقداردا.
تووداي تارپدار، اويۇلۇب،
قۇوانغان قۇزغۇن چاقداردا،
اوتۇردۇ بۇلبۇل بۇتاقدا،
جالغزدان - جالغىز اويلونۇب.

اوتكورگون كوندۇ ۶ بر تابدا،
اەلەستەتەب، اويغو آلب:
جاشل - آلا جايناغان.
اوتكون جازدۇۇ كوندۇ اويلوب.
سۇيگون، ۶ تىلن قايراغان
قىزل - تازل گۇلدۇ اويلوب؛
قۇبۇلجۇ تۇب سايراغان،
۶ مەك - ۶ مەك تۇركۇن ۶ اوندۇ اويلوب.
بەرمەتتەى ۶ تىزب بايلاغان،
جلدىزى قاتار ۶ تۇندۇ اويلوب.
باركىلتدى قارماغان
قۇۋاتى زور جەردى اويلوب.
قوشۇلۇشۇب ۶ اۇن سالغان
تاك آلدندا جەلدى اويلوب.
۶ اوتۇب كەتكەن نۇسقادان
برتە - برتە كەلدى اويلوب . . .

قۇلاتا جازدى ۶ بر تابدا
بۇلبۇلدۇ، جانغان آسرهت.
قام قىلب جاقن بۇتاقدا
جيغلەتباسقا اەتدى شەرت.

ءايش بۇرۇلۇپ چاتا قغا
اوتۇرغاندا بولۇپ مەرت،
جولووچۇ كوردۇ بۇلبۇلدۇ.
اير اۇغۇۇغا اوى كەتب،
قاشينا جاقن بۇرۇلدۇ
سالۇۇغا قولغو اوى اەتب:
— سلام بەرب، قول قىسب
كەلدم بۇلبۇل آلدیكا.
جۇروك ءجیبب، بوى قىزب،
جەتب ايرك پار قىنا:
ءيىرن قويبوى، جات ءتىزب
جەتگىنرەين قالقيما.
قاناسايرا، ءاۋن ءتۇزوب،
سالب آتا نارقىنا. »

كەتكەن اەسى تەزدەن كىرە آلباى،
ءتۇشبوى جارق كوزۇنو،
ءاوزۇن ءتىرى بىلە آلباى
تۇرسادا ءاولۇم ءجۇزۇندو.

جووب قايتاردى ء تل آلباى
بۇتكون ء مۇنوز ء اوزۇنو:
— سان قۇبۇلتۇب سايرووغو،
مۇرۇنقۇ بۇلبۇل ء اۇنۇ جوق.
آدەتچە ء تىلن قايرووغو،
كويكولگون كوك ء چوب كۇلۇ جوق.
كۇچكو سالب آيدووغو،
كۇلسۇز بۇلبۇل كۇنۇ جوق...»

1923 جىل

— كۇيومۇن.

سۇلۇق جاتۇۇغا جۇروك جانب قويبوى تۇر.
بۇرا قىسب زامان چىركن بولبوى تۇر.
جاش دا جەتدى، ء ايش دا جەتدى اىشتووگو،
قول قورقۇنچاق، كوودو تايىز اوڭبوى تۇر.
تۇبكۇ ماقسات چن چىغارن بىلەن.
ايشەنەن، قات — قات قاسام بەرەن.
مەزگل جەتب، قۇلاچ اۇرباى مۇختىكە،
«اون سەگىز جاش!» بەكەر كەتتىك... كۇيومۇن!...

1923 جىل

36 اوينوبو!

دوستۇق قىلام، اۇشۇ باشتان اەسكەرتەم.
تۇشۇندۇروم، تۇيۇندۇروم، اەستەتەم.
آنگەر كونبوى آدەتكى اىشتەسەك،
مەن دا كونبوى بۇرۇلامن، تەرس كەتەم.
يىلەسكىبى؟ بەرگە زدەردە قويبودۇك،
ساب تىرماق، اۇرۇب - ساباب بولبودۇك.
آكا، جاكە، جالينۇنۇ تەكشا باي،
توپ سىياقتۇۇ توغۇلوتتۇك، اوينودۇك.
آلى ويلوبو آلسىزداغى ناچار، دەب.
آيقايلاسام، آيتقانما. باسار، دەب.
آيتقانمدى آيتقانماي اورۇنداب،
اىشتە گەنچە دىرلەدەر، دەب، شاشار، دەب.
جوق، آل اويۇك تاتتۇۇ قىيال تۇبۇندو.
جە تۇش چىخار، كورگون بورون تۇنۇندو.
قاي بەت مەنەن اەمى ساغان قۇل بولوم.
بالتىر اوسۇب، بەش كوتورگون كۇنۇمدو.
باش ايىبەيمىن. باش ايىگىزەم، كوندۇروم.
آيتقانمدى آيتقانماي اوندۇروم.

قولۇم — بولوت قايرلباغان، كوزۇم — اوت،
آچۇۋولانسام، بىرتىكتەيمىن، اولتۇروم.

چاردام بەردەم، سەندەن چاردام آلبايمىن.

چارچابايمىن، اورچۇيم، اوسوم، تالبايمىن.

اوزۇم بىلەم نە ايشتەسەم، ادرىك مەندە،

جان آلدينا باش سالنتىب بار بايمىن.

جالغىزغانا سىيىنارم كورۇنوو —

اوتىكون بابام باسب كەتكەن، موورۇنو.

آبدان باسب، اوچۇرگۇ ستوى نق قلغان.

جاش جۇروكدۇن جان بار باستاي، اورۇنو،

آل — قۇواتم، جان جەتگىز بەدى اوزۇۇچۇ.

آل — قۇرالم، تەمر قورغون بۇزۇۇچۇ.

كۇچۇك جەتسە، ايرىغت، تۇبۇسۇز مۇختىكە!

آل — قاناتم سۇۇغا چوكبوى اوچۇۇچۇ.

آل جوغولبويت، جوغولۇۇچۇ مەن اەمەس.

جوغو تۇۇچۇ آللىك جەتب سەن اەمەس.

سەن بىلگەندى مەن دا جاقشى بىلەمن،

قۇرغاق آقل مەندەدا كوب، كەم اەمەس.

دوستۇق مەنەن داغى آيتام، اوينوبوا!
چقباس اورغوجيغىلارسك، بويلوبوا!
دوستۇق ءسوزدۇ-دۇشمان ءسوزدوى ءتۇشۇنسوك.
آچق آيتام، اولبويمۇن دەب اويلوبوا!

1921 جىل

قشقى ءتۇندو . 37

چىقلىداپ تەمر آياز ءتۇندۇ بىيىلەب:
تاق قۇرۇب، آتار تاڭغا قارشى ءسۇيىلوب;
بۇق قىلات، ءايچ بشيرات، اوتقوسالات،
ءبراسەتنىچ جۇروكدۇ مچقب ءسۇيروب.

شام جانات جالقوولونۇب بۇلبۇلدو گون،
ءتۇشۇرۇب ناچار شوولا اۇلبۇرو گون.
قزايردايت قۇبۇلجۇ تۇب آچۇ، تاتتۇۇ
ءاۋن مەنەن آق جىبەكدەى اۇلبۇلدو گون.

آيتقان ايرتۇبكۇ سىرن جۇروگونۇن،
كورسوتوت نەدە اەكەنن تىلەگىنن.

كەيدە ايلاب، كەيدە جانان آشا كەچە

زاردانب كەيدە اەر كندك تیلە گەنن.

چارچاڭقى، چالغان قومۇز تولقۇندانب،
بەر تومون، بەر جوغورۇ كۇلور چالب.
بەر قاقشاب، بىردە تاقش كەيدە تاق - تاق،
اەمىزب، اەنەم آيتقان اۇنگو سالب.

تۇغان كۇۇ قارغلانتب سايمالۇۇ *اۇنۇن،
اوروبكۇب، توقتوتو آلباى *مۇۇنۇ - *جۇۇنۇن،
سرتوگوت جازا جابقان كو كۇروگۇنون،
تامشانب ساغىنغانن اوتكون كۇنۇن...

قر، قومۇز زارداب آيتقان *اۇنۇن اوغۇب:
اەلىرب، اەت جۇروگۇم قاتۇۇ بۇلقۇب
سە كىرەت، نايزا *تیبب، تۇز قۇيغانداى،
قايىنان چىغۇۇچۇداى *اۇزۇب، جولقۇب...

چىقلداب تەمر آياز *تۇندۇ بىيلەب:
تاق قۇرۇب، آتار تاڭغا او كۇم. سۇيلوب;
بۇق قىلات، *ايچ بىشىرات، اوتقو سالات،
بەر اەسەنتىچ جۇروكدۇ مچقەب *سۇيروب....

1922 جىل

تاقدردان بۇيرۇق بولبوى چىرىق سىنباس.
 بىردە بىر-اەكى اەمەس-بىر، آرتق قىلباس.
 آرکەدن ءاوز موينۇندا اەنچىلۇۋ ءجب؛
 كوزۇڭدون مەن ءاولبوسوم، قان تىيىلباسا.

تۇرغاندا تاقدرىيلەب، بارغا قىيباس،
 بارىندا كوكۇروگۇمدودارتم سىيباس؛
 تۇبولۇك ايىلانغانك تىنم تابباي،
 آق قاغاز آمانىندا جانك تىنباسا.

جارئۇسۇن، بىروو كۇلسۇن، جايىب قۇچاق.
 اەنچى ءجب آرکەدە بار ءاوزۇنو چاق.
 تاقديرك آق قاغازغا بايلانشقان،
 بەرمەت چاچ قان آزالاش بۇرچاق بۇرچاق.

اەسەلەك كۇنۇك تۇمان، اەركك جاندا.
 بوورۇ اەرب ايمەرلىبەس آيتقان ڭاتقا.
 جايك بار قايق مىنگەن، قالىداغان.
 قانك توك، قايغىر قالدەم، تەرمەل، جاتبا!

39 قۇربۇما

جەل سوقموق جەر آيلانماق، داريا تاشماق؛
كۇن دا، تۇن آلا سالماق، آتماق — سالماق.
جاش آتماق، جار آينىماق، جان اوچموك،
ادىكى اوتموك؛ جاڭى جەتمەك، اورۇن باسماق.

آشقان، بىر جيغىلماق، بىردە چىقماق.
جارشقان بىردە قالماق، بىردە چىقماق.
دونيو — مەينەتتىكى، بەلدەن باتماق.

مۇرۇنتان بولۇپ كەلگەن، بولو جاتماق.....
بولۇقدۇ ادىل موينۇنا زامان سالماق.

ادىل جۇگۇن ادىر آرقالاب موينۇنا آتماق.

زامانا — جەل قوتۇرتقان جىندى تولقۇن.

قالاقسىز، قايىق سۇزموك، ادىرك تالاشماق.

چىققانچا، بىروو چەتكە، جۇزۇن ساتماق.

بىروولور قول قۇۇشۇرماق، كوزۇ آلاقتاب.

آتقان اوق آشقان جوو قانسىز تىنباس؛

بىروونۇ قۇربان قىلماق، تولقۇن تابتاب،

بىروولور دۇوا قىلماق ايچدەن جاتتاب.

بىروولور سانالانماق، آزب، دارتتاب.

قاتىدا قالك اولدىم مېرىم

قاچىبا، چىدا قۇربۇم، سىرك ساقتاب
آيرىباي ماقساتىدىن قولۇن قارماپ
ادەرچىسەك، آداشترىباي تۇز آپارماق.
جەل - كەزەك. بىردە قىردان، بىردە سايدان.
نوقتوب تولقۇن، تەككىدىن شامى جانماق.
تۇبولۇك ادركىدىن آق تاغى آتماق،
تەب - تەگىر تەلەگەيگە نۇرۇن چاچماق.
قارىدان ادەر قار جالب قانغا باتسا،
قالغان ادەل قابتاينان مايغا باتماق.

1923 جىل

بۈبۈك تەرمە تىگەندە. 40

آلدى، آلدى بۈبۈگۈم،
آچۇۋلانىبا، ايىلابا.
آرقا ئسۈيۈۈ جولۇ گۈم،
آباكەئدى قىينابا

اەنەم بايقۇش اەگندە
اەكى اەمچەگى زرقىراب؛
اەگن تۇشپوس تەگنگە،
اەمگە كىزگە جوق تاماق!

آلدهى، آلدهى بوبو كجان،
آچۇۋلانبا قۇرايىلاب.
اەنەم كەلەر قىزماقتان،
اەمچەگىنە سۇت جىناب.

آچقالقىدى اۇنۇتۇب،
آق ماماڭا تويور سۇك.
آيداي كۇلۇب، جۇلقۇنۇب،
آچۇۋلۇقدۇ قويور سۇك.

اەنەم اۇيگو كەلگىچە
اەبىكە سالب كەرەگن،
آق ماماسن بەرگىچە
جوموق آيتىب بەرەين.

آل، «جوموغۇم، جوموغۇم»
آق بوبوگۇم اۇغۇب تۇرا
«جورغو قارا تورپوغۇم»
جوموق باشى ۋ يىلب تۇرا

قويچۇ، جوموق تۇرۇسۇن،
آنى ۋ سۇيلوب تۇربايلى.
جوموق چىن بى، كىم ۋ بلىسن؟
«ۋمۇت» ايرىن ايردايلى.

«جاشىپاس جاش تىلەگى
آسل بولوت» دەگەن بار.
چىنداب سۇراب تىلەيلى.
سوورون بوپۇم قۇلاق سال!

سەندا بوربۇى كوتورسوك،
جاشك تولۇب، تورولۇب؛
ماكتەب قاراي ۋ جونولسوك،
اوق جىلانداى تولغونۇب.

جان چققانچا جالقباي،
ءايلم جولون آكديساق
آكقاب جاتقان چاباقتاي
اهل سۇسۇنۇن قاندرساق.

آي، جلدزدای تيزلگەن
آلس، چوڭغو قول سوز سوق.
آزاب چهككەن، اهزلگەن
اهلينرگە قۇل بولسوق!...

آلدەي، آلدەي بوبوگۇم،
آلدەي، آلدەي قرغىيى اەك.
اۇقتاي قويچۇ اوبوگۇم،
« جارق ءاۇمۇت » « جاش تيلەك ! »

1924 جىل

ایمینەلک مەنەن قۇمۇرسقا.

(کریلوف.)

ایرچی ایینەلک چیرلدا،
 جازدی جازدای ۽ برتنبای
 بوشقو جۇردۇا ایرایرداب؛
 کەلەر قشقا قام قلبای.

جاشل تالا سولۇدۇ؛
 چاپیراقدا جوق، کۇلدا جوق.
 جرغالدۇۇ کۇن قۇرۇدۇ؛
 تاماقدادا جوق، ۴ اۋىدا جوق.

بارى كەتدى!... قش مەنەن
 برگە كەلدى آچچىلىق.
 آچقا بولسو، كۇچ مەنەن
 قايدان چەسن ایرچىلىق.

ايىنەلىككەن كۇچ قايتىدى،
آچقالققا قايبىلپ .
قۇمۇرسقاغا مۇك آيتىدى،
تىلەك قىلىپ جالىنىپ .

«جاقشى قۇربۇم، مەنى آياب،
جىلت، تويغۇز، بەرتاماق .
جىلۇۇ ءاۋيۇككەن آسىراب،
جازغا چەين باغب قات»

قىزىق ءايش قوبۇل قۇربۇم؟
جازدان باشتاب جۇمۇشقا
كىردك بى اەلە، نەقلىك؟
دەدى بۇغان قۇمۇرسقا .

«جۇمۇشۇككەن كەلدىبى اۋى؟
بارى دا يار، ايردادم .
دايار ناماق، دايار ءاۋى،
ايردادم دا جىرغادم .»

— داعى قۇربۇم .. » — « ايرايرداب
ءجۇردۇم جازداى، يىيلەدم.»
— بار اەمەسە، قىچلداپ،
زركلەدا يىيلەگن.»

جازە ۶۱

آق كەپىندەن قۇتۇلۇپ،
جەركۇلدودۇ، جاينادى.
اورغۇب، موڭكۇب، قۇتۇرۇب،
سۇۇ قابىئادى ساي — سايىدى.

كەلگن قۇشتار كۇۋمەنەن
جاز سالامن سايراشدى.
تۇركۇن سونۇن «اۋن مەنەن
سزغىرلىتب آيداشدى.

چېمن چىركەي چەندە گى،
اۈچۈب چىقدى اينىلداپ،
بارندا جازا ەمگە گى.
ايشكە كىردى بىيجلداپ.

آرق - تۇرۇق، قىلتىلداپ
آراك چىققان قىشتاغى،
داك سالىش، جىلتىلداپ
داقى ۋ جۇنۇن تاشتادى.

جان - جانى بار كىوبىيۇب،
جالپى جايىق تولىدودۇ،
اەلدىن بەيلى كەگەيب،
ايران جۇورات كولىدودۇ.

بارىنادا دەم كىرگەن،
بارى مايران، بارى ماز؛
جالپىسنا جان بەرگەن -
جار قىراغان سۇلۇۋ جازا...

جايلوو .

۷۲

كۈزگۈدۈى مولتۇرۈگون تۇنۇق بۇلاق،
ساي — سايدان ءاون آليشب تۇشكون تۇيلاپ،
ايرايرداب توقسون ءتۇردۇۇ گۇۇگو سالسائ،
اۇنۇنون تاناسكبى تۇرسا ك تىشاب .

تۇقتوبوى . جورۇب تۇرغان جەلى قانداى،
تاب — تازا قاشتاي تۇنۇق، جتتۇۇ آترداى؛
بەتكىدەن سيلاپ سيپاب اەر كەلەتسە،
كوكلۇكدو قايدان قالسن چەر جازلباى!

كىلەمدەى ءتۇردۇۇ ءچۇبدۇن گۈل آرالاش،
ءاۇستۇندو مالى جاتسا آداسب باش؛
سارغارب سان جلدارداي كۇتكون جرغال
كوزۇكو كورۇنبويۇ اەلەس، بۇلاس .

منداغى آيران، قىمز كەك اەمدەسبى،
بۇلاقتاي آغب جاتقان كەن اەمدەسبى .
دۇر كۇروب ءتورت تۇلۇگۇك ءاوسۇب تۇرسا،
كەك جايلو جانغا جرغال جەر اەمدەسبى!

1924 جىل .

ماناس كۆمبوزۇ .

۷۵

سای سایدان چیمر قانب قۇلاتب تاش،
اومقورۇب كەدەرگینی، قلغان تالاش،
باشتالب آلاتودان چۇیگۇ قارای،
كۇزگۇدوی سۇسۇ تۇنۇق آغات تالاس.
تالاسدن تاق بویۇنداچوك كۇمبوز بار،
كور گونگواوی تۇشۇرگون قايغی آرالاش.
اۇرمانتۇۇ كوز جاش مەنەن آل كۇمبوزكو
قویۇلغان اوتكون كۇندو بااترماناس.

كۇمبوزدۇن سالنعانن قاندايچالاب،
بواخونۇن نەچەن جۇز جل مۇرۇن اەباق،
ماناسدن اەل باقتانن، اەل چابقانن،
كەدیگن، قاندايلىغن چن آنقتاب،
مۇرۇندا او قۇۇچۇغا سۇیلوب بەرگەن
آیلانادۇوالینا جازلغان قات.
بۇل كۇندو راخمسز جات قولۇنان
مۇرۇنقۇ جازۇۇ - سینرۇۇ تۇشكون اۇراب.

آلى دا تۇرغان گۇمبۇز تاكتر قاتب
كورگوندۇ اوباوندۇرات، كوڭولۇن تارتب.
آلسدا كور بوگوندۇ، داككى مەنەن
«اوزۇنو قۇسا قىلات، قۇماردانتب.
اەرتە - كەچ توونۇن جەلى جوموق قىلب،
گۇمبوزگو بولۇب جاتقان سىرلار آيتب؛
بۇل كۇنكۇ اۇرپاغىنن جايىن سۇيلىويت،
اۇيقۇدا جاتقان اەردى قايراتتانتب.

آلاتوو آسمان مەنەن دەككەلدەشب،
كوتورۇب كو كۇرۇگۇن، بوى تىرەشب؛
ماناسم «اەر ايچىندە اەكى ايلتك» دەب
تالاشات، آيغاء، كۇنگو تەكەشتىرب.
قابچىغاي، بىيك زووقا، چەر قاراغاي
گۇمبۇزدۇ كۇزو تۇشوت كەزە كدەشب.
جلغادان تۇيىلاب آققان تۇنۇق بۇلاق
ماناسدن «سوزۇن قىلات مايەكتەشب.

اەلىنن اەت جورۇگۇ جارالانب،
اەباقى اوتكون كۇندۇن «ايىرن چالب؛
ايرچىسى ايرغا قوشۇب، آنن جاتتائيت.

قومۇزچۇ كۇڭگۇرونتۇب كۇۋگو سالب.
اۇلۇ زار بولغون كۇنۇن سۇروتتوسو،
جاشىن قانى قىزىت ايچى جانيب،
قاشانغان قومۇز مەنەن مۇكدۇۋ ايرمەنەن
جوققوشوت. اەرماناسن ادسىنە الب.

سای سايدان چىمر قانب قۇلاتب تاش،
اومقورۇب كەدەرگىنى، قلغان تالاش:
باشتالب آلا توودان چۇيگو قارای.
كۇزگۇدوى سۇۇسۇ نۇنۇق آغات تالاس.
تالاسدن تاق بويۇنداچوك كۇمبوز بار،
كورگونگو اوى تۇشۇرگون قاينغى آرالاش.
اۇرمانتۇر كوز جاش مەنەن آل كۇمبوزگو
قويۇلغان اوتكون كۇندوبا اتر ماناس...

سۇراچى دوستۇم ، سۇراچى !

46

ساغزغان قونۇب چاقلدايت ،
جاشداردان قابار بلبەسن؟
آل — جانى قالباي چاقلدايت ،
ءسويۇنچۇ سۇراب ءجۇر بوسۇن؟
بلسە بيلەت ساغزغان ،
كوبدۇ كۇرگون آنت اۇرغان .
قايدا اە كەنن كور بوسۇن؟
سۇراچى دوستۇم ، سۇراچى !
بيلەت بى اە كەن ساغزغان ؟
— بلبەيت اە كەن آنت اۇرغان .
اەلبەبەتەر ، كور بۇبەتەر ،
قابار — آتار بلبەبەتەر .

جوموغۇن آيتب جەل اە سەت
ءچوب باشن قويىوى تەكشەلتەت ،
اينرلدايت ، ايىلايت ، كۇۇچەرتەت ؛
باقينن بارن تەرمەتەت .
جاش داينن تايباسن ،

جۇمۇق قىلىپ قىلب آنباسن
اۋقىمۇشتۇۇجەل كەرەمەت
سۇراچى دوستۇم، سۇراچى!...
بىلبەت بى اەكەن جەل جوموق
بىلبەت اەكەن آل چوناق
جاش داینن تايبايت دا،
جوموق قىلب آيتبايت دا.»

قاتاردا قاتار ەتيزىلپ،
جول تارتقان كەرەن ە اۋكدونوت.
ەۋن قوشۇب، بىردە ە اۋزۇلۇب،
قوڭغۇروو سوغوت، كۇڭگۇرونوت.
ادل قىدرغان كەرەندىر.
كوب جەر باسب كەلگەندىر.
كوزگوجىلۇۇ كورۇنوت.
سۇراچى دوستۇم، سۇراچى!...
بىلبەت بى اەكەن كەرەنچى؟
— كەرەن ە بلسن اەمنەنى.
كۇنيو جاندۇۇ، تۇكونگۇر
بىلبەتتەدا كوربوتۇر.»

اينرغاردۇۇ قشدا آشۇۇ آشب،
چۇۇاشقان قاچقن كەلە - آتات.
جىلاڭچ، آچقا تايماشب،
سەندەلەت بايقۇش، جول تارات.
تەڭدۇۇ كىشى قر آشات.
تەڭ تەڭينە سر آجات.
سرداشات دا مۇڭداشات.

سۇراچى دوستۇم سۇراچى!
يىلەت بى اەكەن قاچقندار؟
- يىلەت اەكەن بايقۇشدار.
جاشدن ء اوزۇن كورۇبتۇر.
جاب - جاناشا ء جورۇبتۇر.

اوزۇڭدان قۇربۇم، ايراسبىسى؟!
جازقسز جاشدار قايدا دەيت؟
اۇقباغان بزدەر آلسقى
«ءاورۇمچۇ» دەگەن شاردادەيت»
يىلەت بى اەكەن جاشداردن
كورگون كۇنۇن، آل - جاين؟
- قۇرسۇن... جوروك دىرلەدەيت.

آيتباين دوستۇم، اۇقباچى! ...
آيتچى، آيتچى اۇغايىن.
۶ بىر جولۇ اۇغۇب تىناين.
جە، جۇروگۇم قۇۋانسن،
جە، ۶ اورتنوسۇن، اۇۋلانسن.

جاشداردن كۇنۇ قاران كۇن:
اهزىلەت بايدا، قۇۋرايت دەيت.
بۇل جاقدى كوكسوب سالب ۶ اۇن،
سارغارب، كۇتۇب ايىلايت دەيت.
بوزوى - قۇلدا سەلكى - كۇك;
كورگوندورۇ قۇرۇسۇن!
زاردانات دەيت، سىقتايت دەيت.
اۇقباچى دوستۇم، اۇقباچى!
كورۇب تۇرغان جاش ۶ اۇنۇن
آدام آيتب تۇگوتىكۇس.
آيتساداغى ۶ تىل جەتسىس...

قانداي كۇن بۇل، قاتۇۇ كۇن؟!
قۇلاغم اۇقتان تىتنبەدى
مۇزدادى مۇزدادى جۇروگۇم

سولۇدۇ كۆلدۈي، جىيىبەي!
كەلەچەككەن آناسى،
بولۇچوق اهل آناسى -
قرچن جاشدار بىلنبەي
قالابى اەكەن، سۇراچى!
او كۆموت جاقدان نە قابار؟
قاندايچا اەتەر چارابار؟
بارچى دوستۇم سۇراچى!
سۇراچى دوستۇم. سۇراچى!!

1924 جىل.

تەگىز - آقۇن، جۇرۇك تولىقۇن، شامال - شىق.

كۇن بۇرۇندا سۇلۇلۇقتۇ قۇچاقتاب
جاش بالاداي تەگىز كۆلوت، تىچ جانات.
جان بولجوغۇس تەرەگىندە تەگىزدىن
اەمەس سىر بار، تەلمىرسەدا بىلەس جات.

جەل تەرمەتسە، جاتقان تەگىز سولقۇلداپ،
كوتورۇلۇپ، كوو كوردونۇپ تولىقۇنداپ،

بايلودوغۇ اەرك ساغىنغان آرستانداي
چامىر قانات، اولۇب — اۇكشۇب كۇچ جىناب.

قاتار، قاتار اور كوچ تولقۇن چىمىلداپ،
جاردى اوراتاتە، اەبكن مەندەن قويغۇلاب،
قايتىشىندا سىرن آيتات آلامغا،
اير آرالاش، او كسۇب، او كسۇب ايسى ايىلاب.

ايرچى تولقۇن، ايرچى تولقۇن سىرن اوق:
اەرك، ماخاببات، تابۇۇ اوچۇن — چىدامدىق.
تەشە تكتەب، تەرەك تەكشەب قاراساك،
تەكز — آفۇن، جوروك — تولقۇن، شامل — شق.

1924 جىل.

۷۳. آلدانغان سۇلۇۋ.

جىبە كەدى جەلى جەلبىرەب،
ادىنىب، قالق تاك آتقان.
كۈزگۈدۈى بەتى مەلمىرەب،
ادىر كەلەب تاڭغا كۈل جاتقان . . .

باقتىسىز سۇلۇۋ آلدانغان،
كۈۋلۈرۈن تارتىب آرماندىن
كۈز تىگىب كۈلگۈ زاردانغان؛
تۈيۈنۈن سۇراب جالغاندىن.
قارارغان تۇمان مۇك مەنەن،
سۇلۇۋۇنۇن كۈڭلۈ بۇرۇلات.
كۈز تويغۇس كۈركۈم نۇرمەنەن،
كۈل بەتى تومون قۇبۇلات.
تەرس آيداب بافت كەمەدەسن.
ەزەلدەن تەنتەك جەل اوينويت.
جۈرۈكسۈز — جانسىز تەنەسن
تاشتووغو سۇۋغا سۇلۇۋ اويلويت.
— سابىردىن تۈبۈ — سارى آلتىن.
سابىر قل. توقتو جاش سۇلۇۋ!

تۇيۇندۇن چەچبەدى ۶ جۇن سالتىن،

چاقشى اەمدىس جانغا قاس قىلۇۇ.

كوگورگون كولگو زارداغان

سر تابىاس سۇلۇۇ— جۇتاراۋۇ.

جەل يىيلەب قوزغوب، آيداغان

كول دەگەن— اەركىنر ۶ جىندى سۇۇ.

تولقۇندۇۇ جۇروك، تاشەن اوى،

اەركى بار جالغىز— جاش آقۇن.

جۇروككو جانم باشك قوى،

چەچىلەر ۶ تۇيۇن، كەل چاقن!...

جاگل مرزا. ۵۶

بولۇبتۇر ۶بر سونۇن كۇن بزدەن مۇرۇن.
چىنىندا اەك سونۇن كۇن بەلەم آل كۇن؛
كۇۇتارتب، كۇگگورونۇب آيتسا قارى،
اەركىزدەن اۇۇلاندىرات اەر جۇروگۇن.
قومۇزدۇن ۶اۇچ قۇلاغن تولغوى سالب،
توزوقتۇن اۇۇلۇ، زاردۇۇ كۇۇسۇن چالب؛
۶اۇن مەنەن ايسى آرا لاش سولقۇلداسا،
اەنتىگب، اوتىكون كۇنۇن اەسىنە آل؛
بەش بارماق چىغچاچ ترماب آلامى اۇرسا،
جاش بىيلەب آق ساقلدان جەرگە تامسا؛
جاش جۇرونك آنى كورگون اۇۇلانبايىسى
نە قۇردۇۇ اەزلىگىسىز تاش بولسودا.
۶بىراقدا آل كۇن - قاي كۇن ۶بلدىبىسى - اەكەن؟
بىلشسە، اۇرماتتاشب ۶جۇردۇبۇ - اەكەن؟
جە، جاي كۇن كەلب كەتكەن ۶بىرى كورۇب،

اەسىز جۇرت، اەسە لەكتەك قەلبىنى — اەكەن؟ . . .
انتىشە قارى جاشى نەگە تامىن.
ءاۋچ ايچەك آرمان كۇۋگۈنەگە سالىن.
اوتكۈن كۇن قەدر دانىباي قالغان بولسۇ،
جالنداب جاش جۇرۇگۇ نەگە جانىن.
اوتكۈن كۇن اوققانغا بىر، كورگۈنگۈ بىر.
ساققالماق، آرداقتالماق جۇغۇز باي كىر.
زاردۇۋۇ سوز، دولۇ قومۇز ماقتاي بەرمەك:
«ساغندىم، سارغاردىم» دەپ جەتتىشە تىل.
كۈندۈر جوق آل كۈن مەنەن قاتاردىشقان.
آل كۈن — جوق، بىزدەن كەتكەن، مۇناردىشقان.
تەك قانامەن جولوۋچۇ قۇش قاچرىغان،
اير ايرىدەپ، كوكدۇ قاراب كوڭۇلۇن باسقان. . .

I

قۇۋشۇرۇپ جەتتە، قۇۋچۇ كۈزدۇن كۇنۇ؛
قان قاچىپ، اوسۇمدۇكدۇن ءاۋچىسو اوڭۇ؛
چىقلىدەپ تەمر آياز بىيلىدەپ آل،
بىر جاقتان ءايچ پىشىرسا، اۋزۇن تۇنۇ؛

بەلگدەن خىيال تاشى باسقان كەزدە
اوغۇلسا، قۇلاغىڭىزغا قومۇز، ئاۋنۇ؛
اەلورۇب اەت جۇروگوڭ ازدەربى اەلە.
اىراقدا، آلدا قايدا تارتقان كۇۋنۇ؟

كۇۋ اۇقسام كۇڭگۇرونىگون كۇۋگو سالغان.
اوغۇلسۇن مەيلى اىراقدان، آلدا قايدان؛
اوتكوندۇن، بىيرن قويىوى تەرب آيتىب،
داللىدەب دولۇلانسى قومۇز جازغان؛
اەلرەبى اەت جۇروگوۋم جاتماغى جوق،
اەرتە - كەچ اوتكون كۇنۇن اويلوى آزغان.
دەنىڭە قان جۇرگونىسوك، كو كۇروگوڭ
اەركندەب دەم آلبايىبى جارالانغان.

موينۇ اۇزۇن كۇزدۇن، تۇنۇ، . . . اۇيتۇم قاچدى.
چۇۋالجب اۇچسۇز، تۇبۇسۇز خىيال باسدى. . .
قىسىلب كو كۇروگوۋم آلم قۇرۇب؛
اووداردى تۇبۇسۇز خىيال بەربەدى باشدى،
تالادا تەمر آياز دووران، سۇرۇب،
چىغاربى كۇندۇن كوزۇن، تاڭدا آنبادى.

اۇغۇلۇب چالغان قومۇز آدا قايدان،
اوماچداي ءتون اورتودو كوزۇمدۇ آچدى.

مەن تۇردۇم، تىققا چىقىم. . . آي آراسى —
بولغوندى تۇماندانغان تونۇن باشى.
ايچىنەن آلا بۇلۇت شىلبە ءوتۇب،
آق آيدىن ۇايمدۇۇ كوز قاراشى.
قىرووغو ءۇستۇ باشن چلق اورونۇب،
كېيىگەندەي كۇمۇش قىقاب سايدىن تاشى.
قورولوى ءاينر ءتۇشۇرۇب تۇلكۇ، ءبورۇ،
اەنچىيلەش جازلغانداي شىباغاسى.

مەن كەتدىم قومۇز ءۇنۇن اۇققان جاققا.
ءاينزۇۇلدوب مۇڭدۇۇ تابش چققان جاققا.
كەز بولدۇم اوزاباستان ءبىر بازارغا،
اىلىكتەب چالغان كۇۇگو جەتكەن چاقتا.
(سۇراساڭ كورگون بازار ءمانى، جاين،
آنچەين مايدا — ءچۇيدو آلب، ساتما.)
آبىققا قومۇز چالغان دوڭگو چىغىب،
كوزۇمو اەلەستەدى اوڭ قول جاققا.

آبشقا باشن سالغان، قومۇز چالغان.
ايىلاغان، كۇڭگۇرونگون چالغانى آرمان.
چوڭ كيسه به لنده گى، اوتتۇق، مايلىق،
به لگىسى بزدهن مۇرۇنقۇ اهلدهن قالغان.
اوقمۇشتۇۇ كە به تەسى تاك قالاردق،
قاباغى كەرە قارش سالاڭداغان.
ءبر تۇرۇب، دۇمانا دەب خيىيال قىسام،
آلدندا به لگىسى جوق جوولۇق جايغان.

قومۇزۇن آبشقابىز كوب قاقشاندى.
ءبر اەسە، قاباقتارن تاقلداتدى.
ءبر اەسە قارغلدانغان اۇنۇن قوشۇب
توزوقتۇن اۇۇلۇ، زاردۇۇ كۇۇسۇن تارتدى،
اەزەلدەن آدامچىلىق قلغان بازار،
كەلگەندىن كوزۇن بويوب آلداب جاتدى.
باردققا قويۇلباغان تەك تارازا،
ءبىرى آلداب پايدا كورۇب، ءبىرى آلداتدى.

آبشقا تۇرۇب كەتدى قومۇزدۇ آلب.
ايچىنەن چالغان بولۇب قىققلداتب.

آرتينان كوزومولدوب مەن دا ءتۇشتۇم،
تۇردۇم دا ءبر آزران تاڭغا قالم.
آبشقا ءبر ءدوبوودو اوردۇ مانداس.
توقۇندۇم مەن دا مانداس بىرگە بار.
جايمدى سۇرامجىلاب اوتۇردۇدا،
جىبەردى اوزۇن ساباق كۇۈگو سالب. . .

— ماقساتم ادمەس مەن سىيقرداماق.
ايرارداب كوېچۇلۇكتون مال جىيناماق.
قۇر جەردەن قالىتى، چىدى قويغۇلاتب،
ماقساتم ادمەس جانا اەلدى آلاماق.
ءتۇبۇندوچن ماقساتم قومۇز چالماق.
كەتكەندى اۇنۇتۇلۇب اەسكە سالماق.
ماغناسى اوتكون كۇندۇن بۇل اەلە. دەب.
بولغوندى اۇغۇچۇغا بايانداماق.

اوتكون كۇن دەب آيتقاندا اەكى ماغنا:
اەكوونۇن ءبىرى جاشتق، بۇل غودا انا.
جاشتقەن كۇلدۇۇ كۇنۇن ءسوز قىليشات،
كوبۇنچو اورغالچى اەركەك ءاوز — ءاوز آرا.

جرغالدۇۇ اوتكون زامان اەسكە ءتۇشسۇ،
جۇروگوۇ تۇشۇنگوندۇن تەگس جارا.
اوزگوچو كوئۇل قۇرغۇر كوب چاپالات؛
كورگون سوڭ باسباغانن تەڭ تارازا. . .

اوتكوندۇن ماقسات اەمەس آيتۇۇبارن.
آيتۇۇغا تەرب بارن، جەتەس دا آلم.
قومۇزدۇن ءاۋچ قىلى ءاوزۇ-آلدەيلەسن؛
باسقاندا سارى ۋايم، ساناا جارم.
تەرەڭگە قۇماردانغان كىشى بولسو،
تەكشاسن تەرەڭىرەك قومۇزارن.
جول توزغوت اەرمە ءچولدو ساياتچىغا.
سۇيلونسۇن دولۇ قومۇز جاڭل جايىن. . .»

تارتىدى دا ناسىباين قونچدون آلب،
قاقشاتدى كەرب، تولغوب، كۇۇسۇن چالب؛
بەتىنەن ايسق كولدۇن تولقۇن توقتوب،
قاراشدى آق بالقتار كوزۇن سالب؛
جوغوتۇب وايمدۇۇ كوز قاراشن،
آق آيدا كۇۇتەكشادى نۇرۇن چاچب.

بوورۇندا آلا تونۇن آلتن بۇلاق،
چىداىباى آدا ايردادى ءاۋن آليشب

II

— بوورۇندا آلا تونۇن كمدەر بولغون؟
اەركندەب كمدەر كوچۇب كمدەر قونغون؟
بالپايىب باى، بايبيچە ايرس كۇتۇب،
جايلىب اەتەك — جەڭى كمدەر اوڭغون؟
بەپىلدە بەرەكەدە جاتقان اەلدى،
باش بولۇب، باشن قارماب كم قولدوغون؟
جەرى كۇر اەلى تۇگول جاتقان بولسو،
آق مۇزدان نەگە آلا تووسەلدە اورونغون؟ . .

بوورۇندا آلا تونۇن جەل اوينوغون.
جەل مەنەن اەركن قرغز اەل اوينوغون؛
بالپايىب باى، بايبيچە ايرس كۇتۇب،
جايلىب اەتەك، جەڭى قۇۇناب اوڭغون.
پەپىلدە، بەرەكەدە جاتقان اەلدى
بۇ تۇمگو چىبىق قىرققان ءيىسى قولدوغون.

بىيلەرى بەرەكەلۇۇ قۇرۇغان سوڭ،
باشىنا آلا توونۇن آق بويولغون.

قالڭ جۇرت ءمىسالغا آسا، بىيدىن بىرن،
بىرنچى كەزەككە آلات تاغاي بىين،
زامانن تاغاي بىيدىن آيتب-آيتب،
كەتيرەت اوشومەنەن كوڭۇل كىرن.
اوزگوچو اۇزۇن ساباق سوزدو آيتىشات:
«آفلى بواۋبتۇر» دەپ «جاندان ايرم».
تاغايدين اۇرپاقتارى: تۇلكۇ، اۇچۇكو،
ئسۇيلونوت بۇلاردان سوڭ جاڭل كىين . .

كۇندورۇن تۇلكۇ اۇچۇكو كىدەر بولغون-
كۇندورگو سالشتىرب بولجولدوغون.
آل كۇندور تەڭەشتىرىدس تىزگىنەر كۇن،
قۇر جۇرگون قۇلان مەنەن برگە اوينوغون،
اەركىكەن اەرنىلەگى آل كۇندوردو
ءاوزۇنو ماقىيات قىلب جولغو قويغون:
سەر پشمەك، باق جەڭشمەك، بااترمەنەن
مەن-مەنسب چىغىب تۇرغان اوڭدون، سولدون.

۴
بىر تۇۋغان تۇلكۇ، اۋچۇكو ۋىرى جۇروك؛
سۇردوبوى سۇردۇۋلورگو سۇنغان يىلەك:
ماقساتدى اەردك مەنەن آقتاب آلۇ،
مۇرۇنتان آلاردا اەتكەن تىلەك.
بىراق دا باردق تىلەك ۋوز اوردۇنان
اەچ قاچان چقماق اەمەس جۇرگون تىلەب.
بىروونۇن زوبولو سۇكوتورۇلسو،
بىروونۇن تاشن كەتمەك چەتكە شىلەب.

جاز كۇنۇ. اەل جايلووغو كوچۇب جاتدى.
اەل مەنەن تۇلكۇ ۋاۋىدا جۇگۇن آرتدى،
آل كۇنۇ آتقا منگەن. تۇلكۇ ۋاۋىدو جوق.
جۇك آرتدى كەلنچەگى، توقۇدۇ آتدى.
بىراق دا جە، اۋنۇندۇ، جە، آتابى،
آلدانب اشتەگەن جوق بىر قىز ماتدى،
اوزۇنۇب قاين — اەنەسن آتقازباستان،
بەشىگن اەڭدى داغى جولغو تارتدى.

تۇرمۇشدا چوڭ ماسەلە قارى بارقى.
سىيلاماق جاش قارىسن اەلدىن سالتى.

اوز گوجو آتا. اهنه سن كوب سييلاسا،
جايلماق اوشومه نهن بالادا كقى.

٤ بيرا قدا اوۇل ٤ تورو سو مۇرۇ كقۇدان،
تۇرمۇشقا سالماقتانماق قاتن نارقى.

دۇرۇس آق، جاش سييلاسن، اۇرماقتاسن،
بولبوسۇن قارينندا بۇزۇق آلقى!

قالك كوچ چۇبالجىغان تووغو قاراب،
سۇلۇۇ كوچ، قىزل-تازل سالغان جاراق.
آلدى، آرتى، او كۇ، سولۇ، جىبىر-جىبىر،
باراتقان جلقى چۇباب، قوى چۇرقۇراب،
كەك نالا اۇقۇلۇقتۇ كۇگو تولۇب،
بوتوسۇن بوزدوى، بوزدوى ٤ توو بۇرقۇراب؛
جان توپغۇس سۇلۇلۇقتۇ قوشوماتتاب،
بايلانغان كووكور، كونوك شاراق-شۇراق.

بولغوندىو تۇلكۇ كەلدى بەشن واق.
قاشاندى كوچ اۇستونون كەمپر كەر جاق:
«قولۇنان بالانى آلداء، بالام بولسوك،
جوغو تىقۇن، كوچ اۇستونون كەتسن بەى بار.»

جۇباين آت، توومەنەن جولغو سالدی،
الماقتا انەسینن سۇتۇن آقتاب.
ئويۇن بولغون چاناق سۇراغان جوق،
قادىدا قاپالغىن ايچكە ساقتاب.

اوشوندو جەتم قالغان اۇشۇ تىناي (1)
چوگويغون اەمچەك اەمبەدى، ايىلاي، سىقتاي.
جالنداي جار اورتوسۇ - مۇزتۇر بايىسى،
اشتەسە زۇلۇم تاقدرتاق اوشۇنداي!
الغان جوق، تۇلكۇ قابل، اۇيلونۇنۇ،
ايتسادا تەكتۇشتارى نەچە قۇرداي.
جاش جۇروك كۇيۇب، جانب آزا كۇتدى؛
سرايتباي، تارتب اۇۋاي اەكى جىلداي. . . .

ماسەلەن: قانداي جاقشى جازغى اۇتۇرۇ،
تۇشكوندو جاشل كۇلگو كۇندۇن نۇرۇ.
جوغوتۇب جازدن چوبۇ جاشل گۇلۇن.
باغىنات كۇز كەلگەندە اۇچۇب سۇرۇ.
بايقاساق، آقل جەتكس تاك قالاردق،
اەكەن غوتايىغىغىدا مەك قۇبۇلۇۇ.

(1) تىناي اەلى - پشەك اۇبوزۇندو

بارينا قوجو سۇنغان آدام اۇۇلۇ،
تۇر بايىسى آداغى اهر كىسىز تۇرمۇش قۇلۇ.

اوتۇرۇب تۇلكۇ اۇزاققا آزا كۇتدۇ.
اۇزۇكسۇز اويلور اويلوى كۇندور اوتدۇ.
جاڭىلاب قانن آلباى قايقى مەندەن
اومۇردۇ اوزدۇرماققا اويلور كەچدى.
تۇلكۇنۇ آخىرىندا تۇرمۇش جەڭب،
سارغارتقان تابشماقدى جاڭل چەچدى.
قاقشا الدا (2) قاندىق قۇرغان قىر جاڭلدى
اۇۇغا قاندىققا اويغۇ كەتدى.

آلغاندا قىر جاڭلدى قۇدالاماق —
اويۇ جوق آت چاپتيرىب، توى جاساماق،
جاڭلدى آلار بولسۇ، قۇدالا باى،
مايداندا باغن باسب، جەڭب آلماق.
بۇلبوسو اەكى قولۇن تەڭ باسىنب،
مايداندا جاڭل قىرغا باق آلدردماق.
باسنسا، بۇل مايداندا تۇبولۇك جوق؛
اوغۇنان اون سامايدىن قازالانماق . . .

(2) قاقشاال - تونۇن آتى، قىتايدىن قاشقار جاغى مەزىن چە كەش.

ءبر كۇنۇ تۇلكۇ اەرلەرگە آقل سالدی.
اۇچۇكو، آنا قوزۇ، چاباقدی آلدی.
سنچیسى شرداق بەكتن (3) آچق كوزدۇۇ.
كەكەشكە قالتیرلبای آدا باردی،
اهل كور بوی اهكى جلدای جاتقان تۇلكۇ،
اهرلەرگە ساي مەدیربەب آیتدی آرماندی.
اهرلەردەن سنچى جاققا ءسوز كوچكون سوك،
كەب اوردۇ ءتۇش كورگوندوی، آچبای بالدی.

— جاڭلدى اهچ ءبر آدام جهڭه آلباس دا.
جاڭل قز اهچ ءبر جاندان جهڭل بهس دا،
تاقالب، جالغز جاڭل ساناشاردق،
اهلدە بار، مەن بلەگەندەن ءبر جاش بالا.
چوگويسو اوشو بالا— جاڭل قولدو؛
تابلباس مندان باشقا اهچ ءبر آيلا»
اۋۇزۇنا قيسر اۋيدۇن جان كۈتۈرۈۋ؟
باترلار بارابز دەب قلدى اۋۋادا.

باترلار آشيغچتاب ءايشن چامداب،
مەتيلاب كييينيشب، جاراق قامداب؛

(3) شرداق بەك — اوشو كەزدەگى قرغز قانى.

بايلانب آزق - كه چه جان جانينا،
جلقيدان آت جاراتب ءمينب تانداپ.
ءتورت بااتر جولغو ءتوشوب آياكدادى:
اوچو كوكو. آتا قوزو، تولىكو، چاباق؛
قاقشالدىن قارغا اوچورباي دىرلده تىكەن،
كم اىله اوشو كەزده جاگل بەيباق؟ ...

جاگل قىز - اەردن اەرى، شەردن شەرى،
جاگلدىن دالاي اەردن سىنغان بەلى؛
كەر جۇۇغان، كىدىك كەسكەن كىچىندەن،
قاقشال تووقىز جاگلدىن تۇۇغان جەرى.
قاقشالدا قايسى جوق، كوچۇب قونۇب،
اەركىندەپ مال اوسدۇرگون اۇيغۇت اەلى. (4)
اويغۇتدۇن جانى - جاگل، قانى - جاگل،
چىتىراب تاق اوشوندو تولغون كەزى.

جاگلدا قاندىق قۇرغان تاق بولبوغون.
آندايقا ءاوزۇداغى قول سوزبوغون:
جارالغان جاندىن ءوزگو ءبىر ءمۇنوزدۇۇ،
بەش كۇندۇك ءاومۇر جولۇن باشقا اويلوغون.

(4) اويغۇت - قىزىن. ءبىر اۇرۇغۇ. بۇل كۇندو قىتاي قول آلدندا.

كېيىنب ەز كېيىن، چاچن تۇيۇب
جۇرگۈن سوك، «مرزا» دەگەن ەل آت قويغون.
كەسىپى: بۇركۇت سالب، ەيت آغىتب،
جا تارتب. اويۇن اوينوب، توى تويلوغون.

جاڭلدى آلانردەب چاندان كەلگەن،
دامالۇدالاي بااتر قول سەرمەگەن.
كەلگەندەن ەيىرى جەتبەدى ماقساتىنا،
جەبەدەن قۇش تىلندەدى جانن بەرگەن:
آزۇلۇ آت، باشتۇۇ آزamat آرمانى زور.
قايتۇۇغا تۇز بۇيۇرباي تۇۇغان ەلدەن.
جاڭل قز - جەلگە سەرداش ەرك بالاسى،
جا تارتب، ەيت آغىتب جۇرو بەرگەن

چىنىندا جان تىلەگى ەرككە چابماق؛
جان - ەركن، قايدا بولسۇ، ەركن جاتماق.
بيىك توو، تۇنۇق آواجان جەمىشى،
جا تارتماق كيىك كوزدوب، ەيت آغتماق.
كوكسوكون جان تىلەگى اورۇندالسا،
بولغونۇ ەمەسبى - ەكەن قىلا، تورىت جاق!

جا تارتقان، جان جرغانقان جاڭل قايدا؟
بارغان كۈن، بىزدىن تورت اهر جاڭى تالاب...

آل كۈنۈ آدەنچە جاڭل آندا،
اھر چىتب كەرتايغانن آلب جانعا.
كوبۇنچو جاش، اومۇرۇن توودا دوسدرگون،
تۇرباسا اهل ايچندە آندا، ساندا.
بولغوندىو بەشن مەزگل جلقى تىيگەن،
قارا باي باترلاردا كەلەر تاڭغا.
جوو كەلدى، جلقى آندى دەگەن قابار
جاڭغا كەلب تىيگەن كۈن باتقاندا.

تۇن كەردى، جلدز تولدۇ. جاڭل جولدىو.
آتۇغا داياردانغان جەبە قولدىو،
اھلىگب منگەن آزوو كەلە جاتدى،
بۇرۇلباي، ەدر-ەدر قاغب اوڭغو، سولغو.
بىر اۇقمۇش باشتا چۇداي آرس-آرس، اۇرۇب،
كەرتايغان بىرگە چققان ساپار جولغو.
قول تالب، ترگن بوشوب قالغان كەزدە،
جانغان اوت جار آلدىنان كوردۇ اوشوندو.

توقتودۇ. جاڭل ۋە ئۇشۇدۇ. آن بایلاب
قارادی، جار باشینان اوتدۇ آبايلاب:
جامباشتاب ۋە اوڭچوڭ بااثر جاتقان اەكەن،
اورتودو تاش قوردوسۇ (۵) بور- بور قایناب.
اولجولوب آلب قایتقان كوب جلقینی،
ۋە اییرلتب تۇیوق جارغا سالغان قاماب.
اەكەنن تۇلكۇ، اوچۇكو تانیغان سوڭ،
جاڭل. قز جار باشندا تۇردۇ سیناب.

سندادی اەردن بارن بردهن ساناب،
اوچۇكو، آتا قوزۇ، ۋە اوتدۇ چاباق.
تۇلكۇدون سن تايغیلب. كەمتك تابیای،
تولقۇنداب تۇشكون كەزده چن ماخابیات؛
كەرتایغان ایلگەرتەدەن قانغا جولۇدۇ،
شمشیلەب كیرب باردی، اوت جاقالاب.
«قانچقتن كەر تايغانی!..» دەدی تۇلكۇ،
ۋە موبدۇردوی تارتقان جەبە ۋە تیبیدی شاق- شاق.

ماخابیات - توزوق اوتو بالبلداغان،
کم قینزب، لەیینە آلبر باغان.

(۵) تاشقوردو دەپ. جوو كەرىچەلكزامانداغى قازان اوردۇنا اەت پېشىرلغان چلەپن
كودوسۇدۇ آیشیلات.

ماخاببات - قردان قاچقان قينزل تۆلكۆ،
بۇر كۆتدۇ تاشقا سوغۇب آلدرباغان.
ماخاببات - تۇراغى جوق سوققون شامل،
مويۇنا تۇرگون چالماسالدرباغان،
ماخاببات - چرغا تارتقان كۆلوك زاقم،
قول سوزغون تالاب كەرگه قارما تباغان.

تورت باتر قولومتودو قانغا تولۇب،
جاتشىدى جان بەرە آلباي آلك بولۇب..
ميتەدەى مینلەدەتب سورۇب جاتدى،
اەزەلدەن كور بوگون جەر قانغا تويۇب.
جاكل قز بر آزدان سوك تۇشۇب كەلدى،
تۇردۇدا جار باشندا اوى اويلونۇب.
تۆلكۆگو جان تالاشقان سوز سۇيلودۇ،
سەكسەلتب ساماى چاچن جايب قويۇب.

- تۆلكۆشەر... مەن قانچىمەن، مويۇنما آلام.
سوزۇك آق، آيتقانك جون، چنەب تابام.
ميراقدا قانچى، ددوبوت كم اەكەنن،
اەنچيلەب بولبويتبى - اەكەن منداى مايدان

سەن ادمەس جالغىز، كەلب اەنچى اۋلوشكۈن،
اەنچىسەن بولۇ كەتكەن دالاي آدم.
جالندۇۇ ماخابىاتم سەنى تابدى،
سەنى اويلوى، اەكى سۇيىۋى چىقسەن بىر جان..!»

نۇلكۇنۇن بولوت كەزدك چە چىب آلب،
جىبەرب آتن اوتقو، تاشقا بارب
اولتۇردۇ، آققان ناندى، چىققان جاندى
كوزۇنو اەلەستەتە، خىيالىدانى.
اۋستونون تۇن كورپوسۇن سىيرىب تاشتاپ
جەر جۇزۇ جارق بولدۇ تاك آغارى.
كەم سۇيۇب، جەتەيشە آلباي كەم اولگونون،
تاك جەلى جوموقتودۇ كۇۋگو سالب...

كۈن چىغىب جەر جۇزۇنو نۇرۇن چاچدى.
تەيلىدى جوموقچۇ جەل، اۋنۇن باسدى.
جاڭلدا تۇبسۇز اويغو باشن بەرىبى
آتتانب، اەلگە قاراي جولۇن تارتدى
جاتشىدى جار آلدندا تورت آزامات،
جوغو تۇب جوموقچۇلار جوقتوور باتدى.

اەرتە - كەچ اەر تارىخن جەل بايانداپ،
مۇڭدۇۋلاب اۇغۇۋچۇغا سۇيلىۋى جاتدى . . .

III

- اوتكون كۇن جەلدەى سوققون اەر كى چە كسىز.

اوتكون كۇن - كوك تە كىزدەى تۇبسۇز، چەسىز -

اوتكون كۇن - كوب كۇندوردۇن بىر آيت كۇنۇ،

بىب - بەلەن، تەلەگەيى تەك، تەب - تەگىز.

اوتكون كۇن - سۇلۇۋ سۇروت اويلوغونغۇ،

تەڭدەدى، اەر كىندەدى اەلەستەتكىچ.

اەرباقتى، اەل باقتىنا كەلب كەتكەن،

اوتكون كۇن - كۇن اە كەن غو آقل جەتەكس

اوتكون كۇن جەرن جوقتوب آڭدۇۋ، مالدۇۋ

اوتكون كۇن اەرن جوقتوب بىرى، داندۇۋ؛

جەل مەنەن بىرگە كوچۇب، بىرگە اوينوغون

اوتكون كون اەلن جوقتوب اەر كى جاندۇۋ؛

بۇتۇمگو چىبىق قىرەب، نۇسقا قلغان،

اوتكون كۇن بىين جوقتوب آدالاتتۇۋ

اىچىندە بوز قابتاغان تۇماندۇۋ كۇن،

تىرماغان قومۇز بەتن مەن آرماندۇۋ

ماخايبات جاش جۇروگۇن كومگون جارداء،
جيينالب، قان چوقۇشۇب، قۇزغۇن قارغا
ءاوز آرا مایه كته شب ءسوز قیلیشات:
«اەردیگن سیناسن دا اەر مايداندا»
تۇلكۇنۇن نایزاسینن سابن جوقتوب،
قالك اهل قايغیلانات قامالغاندا.
جەبەسن قز جا گلدن جوموق قیلب،
جەل تاشب آنگەمەلەیت سایدان - سایغا . . .

قالك اهل تولقۇب، قالقب قیلب داما،
اەچەرەت قول آتقاردی قۇن آلۇغا.
قوشۇلۇب قۇن ءاۇستونوقۇن كوبویۇب،
قالیق قالتلدادی، تابیادی آرغا
بویۇندا كەك تالاستن قرغز، قازاق،
آلشدن بیرككەندە اۇرانینا:
قایتادان جاگرتیلب سوزگو آندی،
تولغوندو اەرلەر قۇنۇ ءاۇچ - ءتورت جلعاء.

بۇل جەردە قازاق، قرغز اهلن جييناب،
آلشدن تۇۇسۇ آلدینا باشن قۇرماق؛

شرداق بەك، اەرتاۋكە (1) قان توب باشبىلار،
اوى قىلب چەب دۇشمانغا قارشى تۇرماق.
قىسندۇۋۇ ءسوز ايچىندە اەسكە آندى،
اوچۇكو، آنا قوزۇ، تۇلكۇ چاباق.
تۇلكۇدون بولغوندون سوڭ باردق ءتۇبۇن،
آت بولدۇ: «تۇلكۇ قۇنۇن قۇبالاماق!»

جاڭلدىن قۇن قۇۋغاندا آلاماندا،
جاڭلدەب نايزا سايار اەربۇتكون سوڭ.
جالغاندىن جاڭل آتن تازالاماق.
سندىرب شاغن قۇيبوى، باغن باسب،
جاڭلدى تۇتقۇندۇقدا اينزالاماق.
باربى اەلەكەكە نەردك قىيسن ءجونۇ،
اەلەغو آداغى آلاش جاڭل بەيباق!؟
اەل ايچى آلاى ءدۇلوى آڭتارىلب،
تەنجىباى تولقۇب جاتدى قۇنقادارب.
دۇربوونگو اەلوورۇگون ءاچەن جاشدار،
ءجۇرۇشدۇ ءتۇن اۇقتاباى آت قايتارب؛
مۇرۇنتان جووجوبوسۇن تۇشۇنگوندىر،

(1) تاۋكە - قازاق قانى.

جە بەسەن قىز جاڭلدىن ھەسەندە ئالب:
باشىنا ۶ بىردىۋىۋونۇن توب قۇرۇشۇدۇ،
۶جون بىلگى قارىلارغا آقل سالب.

ھەزەلدەن ھەل ھېچىندە ھەمچى قارى،
قالتارب جاڭل ۶اۋچۇن تابىباي لاجى
تەڭسەلسە، ھەل آقىلن ھەمدەي آلباي،
قۇن قۇۋدان آشا كەچەت قايسىلارى؛
ھېلگەر كى سىنچى ۶سوزۇن ماقۇل كورۇب،
قۇۋاتتايت جىيىلشتىن قاي ۶بىر داارى.
كوبچۇلۇك آخىرنىدا دەب تاراشدى؛
«سىنچىنىن آيتقاننىداي بولسۇن بارى...»

ھېلگەرتەن ھەلدى كەزب جۇرگون سىنچى:
كوب ھەلدەن دالاي اوقمۇش كورگون سىنچى.
جەر قوبىۋى ھەل ئارالاب، ھەردى سىناب،
دالايىن كىم ھەكەن بىلگەن سىنچى.
آكتارب دالاي ھەلدى، دالاي جەردى،
ھېلىنا شىرداق بەكتىن كەلگەن سىنچى.

سېچىنى كەرەك قىلب اهل آتقاردى،
جاڭلدىن جاى بلمە كىكە قىلب تىكچى.

آز كۈندۈسنىچى كەلدى قايرا تارتىپ،
بەيپىلدە جانتاندىغىن آتق آيتىپ.

قالك اهل قوغالاڭداپ تولقۇندادى،

مۇرۇنتان كۇتۇپ جانقان جاراقنانىپ.

مىنگىزىپ شىرداق بەكتى بوزجورغوغو،

آيتلىش جاندارىنا بالانى آلب؛

قالقۇلداپ تۇشتۇك جاققا ء جورۇپ قالدى،

تالاس، ء چۆى كۈل بورۇنان قول آتتانب. . .

قول ء جورۇدۇ دۇر كۇن - دۇر كۇن، قاقا - قلغا

قول ء جورۇدۇ تۇر كۇن - تۇر كۇن، قرقا - قرقا.

نايزا كەر، بالتا چابار، جا تارتقچتار،

قاتارداب ء تىزىلىش سىيرا - سىيرا.

جاڭلدىن اۈمۇت قلغان تانتۇۋ قىيال،

جاش باشن بېيىلەى كەلدى ء بىر سىيرا.

كەب قىلب آلغىن جاين، چالغىن جاين،

باشتقتار كەلە جاتدى اير آلدندا.

كوڭۇلسۇز كۇزدۇن كۇنۇ. سرت سارغارب،
«۱۰۱۰۱۰۱۰» دواۋسۇمدۇگۇ قانى قاچب.
آزايب ۱۰۱۰۱۰ سۇۋلار اەبكە كەلگەن،
مۇرۇنقۇ دولۇلانغان جاردان آشب.
آيرىلب جىلۇۇ جازدن توشوگۇنون،
تۇرغان كەز تايىغاندى قاىغى باسب.
كرگن سۇۇ بۇلبوغون سوڭ جولىتوقىلار،
قالڭ قول كىرب كەلدى قاتارداشب.

بولجولدۇۇ جەرگە كەلب قول توقتودۇ.
اويلوشۇب كەلەر، كەتەر، اوڭدۇ، سولدۇ،
۱۰۱۰ بولۇنۇب آقلماندار اوولاق چىغىب،
قاندايچا قول سالۇۇغا كەڭەش بولدۇ،
كەڭەش دە سىنچى جاققا. ۱۰۱۰ سوز اوودارات:
«بولجو» دەب «كورور كوزۇم بارار جولدۇ.
كوبچۇلۇك اۇبالىنا قابىلى» دەيت،
«قابىلدا بەكەر قىرب قالڭ قولدۇ».

سنىچى آيات: «۱۰۱۰۱۰ بولۇمگو قول ۱۰۱۰ بولۇنسۇن:
۱۰۱۰ تۇن جامىنب جلقى تىيسن.

اھ كنجى تىيگەن مالغا آلاقيىباي،
آلدىنان كەلەر جوونۇ توروى ۋ جۇرسۇن،
قۇتۇلۇب ۋ بىزدن جاقتا جلقى اوتكون سوڭ،
اۋچونچۇ قىسق جەردەن جول بوگوسۇن،
قىسقا كەلگەن كەزدە جاڭل كىرپ،
چۇقۇلداڭن آبل - بالا ترگندەسن. »

كە كەشە سىنجى ۋ سۇزۇ ماقۇلداندى.
ۋ بولۇنۇب بەشەن چەندە قول آتتاندى.
قاتارغا تىزىلىشپ قرقا - قرقا،
مال تىيەر ۋ اير آلدندا ۋ جۇرۇب قالدى.
آرتىنان اھ كنجى توب ۋ تىزىلىشپ،
شلغانغان ۋ اوڭچوڭ باتر جولغو تارتدى.
اقلمان ۋ اۋچونچۇ توب ۋ بىر قىسقا،
اھش قىلىپ جاش بالانى كەلب جاتدى.

چىندا اھش تۇتقانداي آبل ۋ بىر جان:
كوزۇنون جاندان اوزگو اوت جايىغان.
ايلگەرى - اھل جايولولوش جۇرگونۇندو،
ۋ بىر تويدو جاڭل كورگون كوب جىينالغان.

آبلدی ادرکه له تب، آلدینا آلب:
«قیاروۋا! سەنى داغى ء اولۇم جازغان...
بولغوندوی اهلگه توتقاجان اە كه نسك...»
دە گەندا ماڭداينان ء برسايلاغان...

آرتقى توب كۈتۈب جاندى قيسقى آلب،
قاراشب كۈن چيغشدى كوب زاريغب؛
مويۇ اۋزۇن كۈزدۈن ء تۇنۇ اەبكه كونبوی
جان-جاقدى باسب جاتدى قارانغىلىق؛
قوقتۇلای ایرغای باشن جەل قوزغولتۇب،
كوبدون سوڭ بەلگىلەندى تاڭ آغارب.
قابتاغان ء تۇن تۇمانن اورتكو قارماپ،
كۈن چيغش بالبلدای كۈيۈب، جانب...

قاقشالدىن آق چيىندە قالك مايدان:
بۇرقۇراب كوتورۇلگون آسمانغاچاڭ.
بانرلار ء بولۇب آلب كوب جلمقىنى،
اۋزاتب اەلدەن اوولاق، جۇلغا سالغان؛
تيرەشب اەكى جاققان قول بەتتە شب،
قايرىلب سالغىلاشقان آلبان - آلبان.

كورۇندۇ كۆب ايچىندە جاڭل مرزا،
جا اتارتب كەلە جاتقان، جايداق آتچان...

قىسقا دغدىرىلب قولدۇن آلدى
جە ئىلب كەتەنچىكتەب كەلب قالدى.
موندۇردوى جا ا جا دىرب ايلدامداتب،
قىسقتان جاڭل مرزا^۱ اوتو سالدى.
آڭدوو سۇز چۇقۇل جەردەن قامچىلانې،
جاڭلدى، آبل جەتب چلبىردادى.
آبلدى آت اۋستۇنون سويەوققو اويلوب،
قانجارن سۇرۇب جاڭل دايارداندى.

قامنتىباي قارماماققا اهل جاڭلدى،
قىيىقېرب، اۋران سالب، كۆب جابلدى،
آبلدى جاڭل مرزا تانىسى سالب:
«آتتڭ آي!... بولبوس... بولبوس» دەدى داغى
قانجارن قولدون تاشتاپ جاسى مەنەن،
تالاشقان چلبىر اهركن آتن تارتدى.
بولغونۇن آڭگە مەنن كورگوندون سوڭ،
دىردىغېب جاڭل قولۇ قايرا قاچدى.

قاشالدىن قىز قابلىنى ۶ تۇشۇۋۇ قولغۇ،
جايلىغان آتاق، داڭقى اوڭغۇ. سولغۇ.
قوردۇقدا جاڭل ۷ اومۇرۇ ۶ چىرىسىن دەب،
بەرشىدى ۶ بىر قارىغا قىلىب اولجو.
كوكوسۇ كوتون بەركى باسلىغان سوك،
قالك قول قايرا قاراي تارتىدى جولغۇ.
تارىخىن آڭگەمەنن بايان قىلىب،
سوغۇلدۇ جوموقچۇ جەل زوودون زووغۇ...

IV

قىزىقتىق قۇچاغندا اوينوب، كۇلگون،
۶ اومۇردون، آل قاپارسىز اوتكون كۇندون.
قابلىندى قاماب قويسوك قانتەر اەلە،
كەڭدكە - توو توقويدو اەر كىن جورگون؟ ...
۶ اومۇردۇن • بىرمۇنوتۇ جىلداى بولۇب،
كۇۋمەنەن ۶ اوتبوسبو اەلە كۇڭگۇرونگون؟
قاپاسدا قابلىن جانن قىينا بايىبى،
چاقىرب توو، توقويۇ اوسۇب اونگون...

اھ مەسبى قاپاسداغى جاڭل قابلان،
جۇروگوۋ اھ ركن توغو بايلانشقان.
مۇنوتۇ جلدای بولۇب، مۇك، زارمەنەن،
كۇن چركن، اوتۇب جاتدى آلبان - آلبان...
اۋنۇتباي، ايچدەن جاتتاب جاڭل، جوردۇ،
ماخابباب چندق، سوزۇن تۇلكۇگو آيتقان.
بەر توب جل سانسر كۇندور آيدار، اوندۇ؛
مۇرۇنتان كەزەكتەشب كەلە جاتقان...

قاپاسدا، بىرى زاردای كۇن اوتكورگون،
بىرىسى قىزقنقدا اوينوب، كۇلگون،
دۇنيو جارالغاندان، بۇل كۇنگوچو،
تەك باسباس تارازاغا نەگىز دەلگەن.
بەر كۇنۇ قارى، جاشى كەب قىليشات،
اھ سىرب كۇر جايلوودو قىمىز ايچكەن،
«اھ رككەن اھلگە، جاڭل كورسوتسۇن» دەب،
«اونورۇن قىز كەزىندە قىلب كورگون...»

اھل سوزۇن آبل كەلب بايان قىلات:
- جەئەكە، سىزدەن، بىر، ايش اھل سۇرانات؛

با تردق ۶ اونورۇكدۇ كورسوتسۇن دەيت.
آت ۶ مینب، شایماندانب آلب جارق.
تارتنبای بار ۶ اونورۇك اورتوغو سال،
اۇلگۇ آلسن جاش ۶ اوسپۇرۇم جاڭی تالاب.
۶ بیرسی جەتی آدامدن قینزر دەگەن،
اەر باشی كوېچۇلۇككو قۇل بولغون شارت،»

اەچ جانغا قۇل بولبودۇم، بولبوی كەلدم.
تابتادم، تیرەشكەندی باستم، جەڭدم؛
قیسقتا، سەن چلبەردان آلغانكدا،
آیادم، اهل تۇتقاسنر قالار، دەدم.
توقتوتبوی، اهل قولۇنا تۇشكونۇمدو،
تۇلكۇگو آتاب قۇربان چالار، دەدم.
نەچارا اویلوغونۇم اورۇندالباي
... قابلانداي قاپاسداغی قايغی جەدم ...

قوی دەب آیت، منداي قولقو اهل سالباسن.
اەلرتب بولبوس جەردەن قستا باسن.
قاپاسدا «اەرك» ساغنغان مەن ۶ بىر تۇتقۇن،
آت منسەم، كەتەرمى اەسینە آلسن.

كەتۈۋگۈبەت ۶ تۈزۈسۈم، سەندەي اەرلەر
مايداندا سالماقتاشب، قان آقباسن.
ماخاببات كۇسۇن كۇۋلوی آندان كورو،
قاپازدا جاڭل جانى كۇيسۇن، جانسن»

جاڭل شەر، جاڭل جولبورس، جاڭل قابلان،
۶جون اەمەس اورغاچىلىق ۶سوزۇن قلغان،
قالباقتاي قانجىغاڭا بوكتوروكتە،
اەر بولسو بەلگىلەگەن قاندۇۋمايدان،
اەر باشى اەر قولۇنان كەسلەگەن ۶جون،
اولگونچو ۶اۋىدو جاتب ۶تم آجالدان،
آى، آيدن اوتۇ بولوك، اەرى بولوك،
بىراقدا چابقان ساين كوز چىقباغان!»

جارالب جالغز جانغا باش ايىبەگەن
مىنا بۇل آلدۇداغى جاڭل جەڭكە.
زامانا ۶مك جاڭىرب، ۶مك ۶تۇردونسۇن،
آلىدا جاڭل جەڭكە، جەڭكە جورگون،
جورغوسۇن شرداق بەكتن آلدىما تارت.
جا مەنەن كىيمىدى مۇرۇن كىيگەن.

مايداندا كۆب جىينالغان سىنا شالق،
«ادركه كتك» «اۇرغا چىلىق» اەمنە اە كەن»

۷

— اوتكون كۇن جاشل جايولو جەرى قانداي،
جايوونۇ جالپاق اەسكەن جەلى قانداي؛
جەل مەنەن سر سرداشقان، اير ايرداشقان،
اوتكون كۇن ادركن اوسكون اەلى قانداي؛
اوق آتار، قىلىچ چابار جەر بار دەسە،
دەگدە گەن اوتكون كۇندۇن اەرى قانداي.
جاكلدن آنگە مەسن كورموك بولۇب،
جىينالغان دەگدە گەندن «يىرى قالباي».

اەل «ايچن اەباق» ايمش آرالانغان،
جاكلىدى قاچات قو دەب اوى جورۇغان.
مايداندا «بر سەرىشمەك خىيال مەنەن
كۇن مۇرۇن جاشتن كۆبۇ داياردانغان.
قان مەنەن سابر سزدق كۆتۇب جاتدى؛
دە كلدەب جىينالغان جاش جاراقتانغان.

كورۇندۇ بەش چەندە آراك جاڭل،
ادىكىندەب بوز جورغودو كەلە جاتقان.

قادمكى مۇرۇنقۇداي قالپى — سالتى:
اوقشوتۇب شايمانداغان منگدن آتدى.
«اۇستۇندو ادركىمى، جارات، جابدق
توب اەلگە كەلەسالا آبلغا آيتدى:
— سارقىتى ايلكەر كىنن قالدىبى — اەكەن،
قايىن «اينم، تەبەتەيك آسمانغا آتچى.»
ايرىقتان تەبەتەيدى تۇشۇر بوستون،
جاامەندەن جاڭل اودا اون بەش تارتدى.

«تۇشۇر بوى تەبەتەيدى قاغىب آلب
آبلغا بەردى، «كىى» دەب آلب بارب.
قاراسا: تەبەتەيدە تۇك «توبو جوق،
تەگەرەك تۇبكۇچ بولغون قۇربۇ قالب.
«باغندىم، بارا كەلدى...» دەدىدا آبل
موينۇنا، قۇلدۇق قلىدى، چلبىر سالب،
«قوش قايىن — «اينم، بىزگە رۇقسات بولغون چىغار»
دەب جاڭل جولغو تۇشۇدۇ قامچىلاناب...

كەلگەن اهل، اەكەس مەنەن قۇرالدانب،
قىيىلسىز، ءاۋنسۇز، ءسوز سۇز، قالدى آڭقايىب:
«جارالغان جۇمرۇ باشتىن آلدى اەكەن» دەب
ءسوز قلدى كويچۇلۇگۇ ماقتووغو آلب.
«قاپ سەنى . . .» ءبر سەرىشەيى «دەگەن بولۇب،
اوكۇندۇ قۇردەمدۇۇلور سانن سالب.
«بەيباقتان تۇقۇم آلباي، بەكەرقلدق»
دەب ءبر توب اهل تارادى آرماندانب. . .

— جان مەنەن كم ءسۇيىوسۇن تۇۇغان اەلدى.
كرچايقاب، كندك كەسكەن تۇۇغان جەردى.
تۇۇغان اهل، تۇۇلغان جەر اەمدەبەيبى
قاپاسدا پايدا بولغون قايغى چەردى.
كۇن، ءتۇندوب، اۇچقان قۇشتاي قانات ايرمەب،
تۇۇغان جەر — قاقشال تووغو جاڭل كەلدى.
قاقشالدا قارا تۇمان، قالك قايغى،
قىزىقتۇۇ، جىرغالدۇۇ كۇن جوق ايلگەركى . . .

سان—سان ءمك، ءتۇمون—تۇمون مال آيداغان،
ساناسىز قىمىز ايچكەن، بەه بايلاغان؛

قايغىسىز، ۋايمىز اويغۇت اهلن
باغنتب آلدا-قاچان قىتاي آلغان.
سىپالب اهل كوركۇنون، مال كوركۇنون،
جىلاڭاچ جالغزغانا قۇرتوو قالغان.
اوزگورۇش ~~سۇيۇق~~ سۇۇق باشدى چاتب،
سر سۇيلويت قالڭ آرمان... جائل آك-ئاڭ...

قاقشالدى جەل جاب-جالغز اهركن قابتاب
ايسى ايىلاب، ايردىدا ايرداب، كۇلۇب شاق-شاق؛
ماخابيات چەڭگە لىنەن اولگوندوردۇ
سوز قىلات كۇۋگو سالب، آتن جانتاب.
كۇزگۇ دوى سايدن تۇنۇق بۇلاقتارى
اۋن قوشوت ماخابياتدى آداماقتاب.
جەل ايرى، بۇلاق اۋنۇ تولقۇنداتات،
ماخابيات تۇيۇنچوگۇن جورگۇن ساقتاب.

سايرانداب اۋسۇب اونگون جەردى الكەركى،
آرالاب ايت آغىتب جورگون جەردى؛
باقانداي تورت آزامات كومۇلبوستون
آچقدا قالغان جارغا جائل كەلدى.

تورت جەردە جان قازانداي اەردن باشى
قاغىراب جاتقان اەكەن آرتى - تەركى.
ايسق كۇن، جورۇ، قۇزغۇن مۇلاجۇب بۇتكون،
تائىلبات كەدن باشى قايسى كەنى . .

۵۵

چو مولوب اەر باشتارن قاغىراتب
قارادى تۇلكۇ باشن آجىراتب؛
آيرماسى باشتان باشتن قايدان بولسۇن،
اەباقى قۇۇراب قالعان كۇندو جاتب.
جاڭلدى ترچىلكنەن جاتر قاتب
اەبىكىندۇۇ، آزۇۇ جوروك آلسزدانات
اومۇردۇن اەك آقرى كۇۇسۇن تارتىب . .

قولغو آلب جار كەزدىگن ساقتاب قالغان:
- جاڭل اوۋا جالغر جانندان يەت ياقباغان،
قۇل بولغۇن، موينۇڭدۇ سۇن ماخابىباتقا،
قول سوزغون تالابكەرگە قارماتىلغان،
مىنا بۇل چومولوگون باش آلدىدا
آقتاب آل، چندق سوزۇك تۇلكۇگو آيتقان،

5